

DATINA

Serie nouă, anul 8, nr. 100, august 2022

www.cctb.ro

Revistă lunară editată de Centrul Cultural Județean Constanța
„Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

- 3 Datina 100: mulțumiri
- 4 Datina la ceas aniversar!
- 5 La mulți ani, Revistei „Datina”!
- 6 Revista Datina ne îmbogățește cu adevărate povești de viață
- 7 Datina - cuvântul strămoșilor, care ne zidește
- 8 „... datinile au jucat un rol aparte în construcția fiecăruia dintre noi.”
- 9 La mulți ani, Datina!
- 10 Teatrul pentru Copii și Tineret „Căluțul de Mare”
- 11 Datina 100 – de la teaurizare la modernitate
- 12 Datina a fost și este mai mult decât o simplă revistă
- 14 August: calendar popular
- 16 Spectacolul „Brăulețului” și necesitatea concertelor de folclor
- 18 La Hârșova, mărturie otomană în piatră
- 19 Marin Preda: 100
- 20 Schimbarea la față a Domnului, pe Tabor
- 21 Ștefan Cucu: imaginea literaturii românești
- 22 Un muzeu și un sculptor la țărm de mare - Ion Jalea
- 26 Despre autodesființare (II)
- 28 Meșter popular, caut ucenic
- 30 Cu privire la Capela Militară „CAROL al II-lea” din Constanța (II)
- 33 Când Zorba dansa românește
- 34 La un borș de pește
- 36 17 august, ziua Geamiei Esmahan Sultan
- 38 Cine este responsabil cu incendiile

***Datina, fondată în 1991, serie nouă, Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța***

ISSN 1221-2253

***Director general: Ștefania-Laura ABIBULA-STROE
Redactor șef: Daniela MALCIU***

***Redactori: Răzvan-Raul IVAN, Mihaela MARIN-DUBEI, Anastasia DUMITRU,
Emilia MIHĂILĂ, Robert CONSTANTIN, Iulia RUSU***

Tehnoredactor: Florian MARIN-DUBEI

***Copyright text © Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”
Copyright prezentare grafică © 2016 Editura Datina***

***Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța
Strada Dumbrava Roșie nr.15, Tel: 0241 619 293
E-mail: scoaladearte.constanta@yahoo.com***

Datina 100: mulțumiri

Dana MALCIU

Revista *Datina* a ajuns la numărul 100: o realizare uriașă pentru care trebuie să mulțumim celor ce finanțează acest proiect, celor ce au înțeles că despre sufletul neamului trăitor pe aceste meleaguri trebuie scris și arătat. Consiliul Județean Constanța duce mai departe, prin Centrul cultural Teodor T. Burada, această frumoasă dar și importantă finanțare a singurei publicații dedicate exclusiv tradițiilor, obiceiurilor, valorilor materiale, imateriale, spirituale ale trăitorilor ținutului dintre Dunăre și marea cea mare.

La ceas aniversar cuvine-se să mulțumim tuturor celor ce ne-au fost și ne sunt alături: să vă dea Dumnezeu înmiiit, după calitatea inimilor și a sufletelor dumneavoastră!

Datina a împlinit o vârstă frumoasă și as-

sursă foto: anonimus.ro

tăzi nu avem timp pentru cei ce își uită sufletele sau, mai rău, aruncă cu noroi în munca „celor ce ne-au dat nume” (Phoenix). Pe lângă munca lăudabilă, dedicată a cercetătorilor români și fără de care tradițiile, datinile, folclorul românesc și al celorlalte minorități naționale s-ar fi pierdut, au existat, de-a lungul timpului, oameni luminați care au văzut în străfundurile neamului acestuia. Unul dintre ei este Leo Bachelin, un elvețian ce a predat la Academia din Neuchatel dar care a fost și bibliotecar la Castelul Peleş. Poet, cronicar, istoric de artă dar, mai ales, filoromân, Bachelin „s-a aplecat cu interes și simpatie asupra creației noastre populare, contribuind prin tălmăcirile și studiile sale la cunoașterea peste hotare a folclorului român pe care îl considera printre cele mai bogate din Europa. *Poate nu există în Europa un popor care să aibă un patrimoniu mitologic mai bogat (...). Folclorul lor e o mină de abundență extraordinară.* Din acest tezaur de cântece și povești, care pot face *geloase națiunile cele mai înzestrate în această privință*, studiază îndeosebi basmele, relevându-le *luxul de poezie și fantezia paradoxală*” (Dicționarul folcloriștilor, 1979).

Puteri magice, hore, obiceiuri, doine, strigături, colinde, legende, snoave, bocete, păstorit, agricultură, descântece, povești, ființe supranaturale, spațiu sacru, oameni, toate se împletesc în tradiția acestui neam despre care *Datina* va scrie în continuare.

sursă foto: romaniadacia.wordpress.com

Datina la ceas aniversar!

Ștefania - Laura Abibula - Stroe

Revista „**Datina**”, este o publicație de tradiție, ce apare lunar sub egida Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”. Luna aceasta Revista „**Datina**”, împlinește 100 de numere. „**Datina**”, are o istorie lungă, fiind fondată în 1991, o revistă care are rolul de a transmite în principal, cultura tradițională, cu precădere din zona Dobrogei. Este o mândrie și o bucurie să fiu în acest moment important aici, la Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”. Se cuvine așadar să mulțumesc publiciștilor care prin bunăvoință și pasiune au contribuit cu articole valoroase, în realizarea publicației. De-a lungul timpului „**Datina**” a îmbrățișat cele mai importante personalități din domeniul etnologiei, publiciști atestați, traducători de excepție, scriitori, critici literari de certă reputație academică, istorici, profesori și chiar studenți. Toate gândurile mele de apreciere merg totodată și către doamna Aurelia Lăpușan încă din anul 2014 și-a pus amprenta pe Revista „**Datina**”, păstrându-i formatul, calitatea discursului și revigorând fiecare număr,

cu girul doamnei Doina Voivozeanu, care a fost directorul general al Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, foarte mulți ani, și căreia îi datorăm ceea ce este astăzi instituția pe care am preluat-o, în calitate de director general interimar.

Astăzi, Revista „**Datina**”, vine într-o „haină nouă”, cu o redacție tânără, de excepție, pe care cu acest prilej țin să o felicit și să îi mulțumesc pentru efortul pe care îl depune lună de lună pentru ca revista să capete așa cum ne dorim, un suflu nou, o altfel de viziune adaptată modernității și pentru felul în care înnobilează revista filă cu filă. Este o onoare pentru mine că această lună ajungem la numărul 100! O cifră rotundă care ne face cinste, o ediție de colecție.

La ceas aniversar îi doresc Revistei „**Datina**” viață lungă și articole cât mai interesante care să facă cinste Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”!

La mulți ani, Revistei „Datina”!

varea tuturor acestor valori, precum și la educarea și formarea generațiilor viitoare. Iar Revista „Datina”, ajunsă astăzi la numărul omagial 100, este mai mult decât o publicație de promovare culturală. Paginile sale sunt o sursă de inspirație pentru cititori, un izvor al datinilor, tradițiilor și a tot ceea ce este autentic dobrogean.

La mulți ani, Revistei „Datina”! Felicitări echipei editoriale pentru munca realizată cu multă pasiune și dedicare! La cât mai multe ediții tipărite și cât mai mulți cititori!

Mihai Lupu,
Președintele Consiliului Județean Con-
stanța

Folclorul, tradițiile și obiceiurile reprezintă o parte deosebit de importantă a culturii unei națiuni. Ele creează punți de legătură între generații și reflectă, în modul cel mai direct, fizionomia spirituală și înzestrările artistice ale unui popor.

Timpul și agitația lumii moderne, de multe ori, ne fac să uităm aceste valori identitare care ne reprezintă peste tot în lume. Trăim în regiunea Dobrogea cu care ne mândrim. Un meleag unic, încărcat de farmec și tradiție, unde conviețuiesc în deplină armonie numeroasele etnii care duc mai departe meșteșugul și tradiția moștenită de la strămoși.

Am un respect profund pentru toți cei care desfășoară sau promovează acte de creație, și care contribuie, prin munca și realizările lor, la conservarea și promo-

„Revista **Datina** ne îmbogățește cu adevărate povești de viață”

Lansarea ediției cu numărul 100 a revistei „**Datina**” reprezintă pentru întreaga comunitate academică a Universității Ovidius din Constanța un deosebit prilej de a ne afirma întreaga admirație față de eforturile susținute pe care întregul colectiv redacțional le depune pentru a recupera trecutul Dobrogei, pentru a surprinde atmosfera plină de frumos a regiunii și pentru a o oferi în dar cititorilor aflați în permanentă căutare de modele.

Cu bucurie descoperim în fiecare ediție a publicației datini străvechi, ce recrează atmosfera plină de culoare a unei comunități unice, în care își împletesc armonios destinul cele mai diverse etnii, prin omenie și hărnicie, model de toleranță și apartenență la unitatea națională.

Cuvânt cu cuvânt, pagină cu pagină, revista „**Datina**” ne îmbogățește cu adevărate povești de viață, cu istorii salvate de la a fi mistuite de uitare, din care răzbat valori fundamentale ale poporului nostru - binele, adevărul, frumosul - atât de grăitoare pentru aparent „bătrâna”, dar mereu surprinzătoare regiune a Dobrogei.

La ceas aniversar, Universitatea Ovidius din Constanța felicită redacția revistei „**Datina**” și ne reafirmăm, totodată, deschiderea față de inițiativele și proiectele viitoare, despre care avem convingerea că vor îmbogăți întreaga comunitate, prin valorificarea și pro-

movarea patrimoniului cultural al Dobrogei.

Universitatea „Ovidius” Constanța

Datina - cuvântul strămoșilor, care ne zidește

Dacă „La început a fost Cuvântul”, prin care toate s-au făcut, istoria lumii ne-a învățat că mare parte din ea a fost transmisă din generație în generație, prin cuvânt, acest minunat mijloc de comunicare prin care toate ideile lumii s-au zidit și păstrat.

Între acestea, cuvintele tradițiilor și datinilor ocupă un loc aparte, deoarece ele alcătuiesc un bagaj cultural unic, prin care fibra identitară și spirituală a unei comunități se transmite urmașilor. În fapt, prin datini, moșii și strămoșii noștri ne zidesc ființa, ne hrănesc identitatea și ne îmbracă sufletul cu noblețe, pentru a ține sus inimile noastre.

O revistă dedicată datinilor, ca testamente de duh lăsate de părinții noștri constituie un tezaur de cultură și spiritualitate, mai cu seamă în spațiul multicultural și multiethnic al Dobrogei.

Apariția primei sute de numere este, pe de o parte, o bucurie a încununării unui efort redacțional, iar pe de alta, o maturizare responsabilă a unei borne de lumină sufletească, spre alte sute de numere ce așteaptă a hrăni identitar spațiul cultural și spiritual dobrogean.

Cu părintească dragoste și arhierească binecuvântare urăm revistei „**Datina**” să lumineze cât mai mult, prin cuvânt, sufletul comuni-

tății tomitane, întru mulți și binecuvântați ani!

IPS TEODOSIE
Arhiepiscopul Tomisului

„... datinile au jucat un rol aparte în construcția fiecăruia dintre noi.”

În lumea în care trăim astăzi, societatea este tot mai orientată către viitor, către nou, către inovație. Ceea ce nu este deloc rău, din contră, este în firea noastră să evoluăm și să ne deschidem către noi orizonturi de cunoaștere. Dar trebuie să reținem un lucru și să nu îl neglijăm: suntem oameni moderni și ambițioși pentru că avem o fundație solidă, plecată din sânul familiei, din tradiții, din datinile care ne-au fost transmise de părinți și bunici.

Mai ales într-un spațiu atât de cosmopolit cum este Dobrogea, datinile au jucat un rol aparte în construc-

ția fiecăruia dintre noi. Personal, sunt încântat că există inițiative care luptă pentru tradițiile sănătoase care ne-au format ca oameni și comunități. Iar revista în care dumneavoastră investiți timp și pasiune este o dovadă clară că fără trecut și tradiții, viitorul și evoluția nu ar fi posibile. Felicitări tuturor celor din echipa Datina, profesioniști care, în cele 100 de numere ale revistei, ne-au adus aminte cât frumoasă este Dobrogea și istoria sa.

Silviu-Iulian COȘA
Prefectul jud. Constanța

La mulți ani, **Datina**!

Teatrul este una din formele de artă cele mai complexe, fiind un permanent și dinamic melanj de literatură, muzică, dans, pictură, sculptura, design și mai nou, film, video art. Teatrul se reinventează o dată cu fiecare epocă, generație, și este în permanență o oglindă a lumii și a întregii societăți. Dar cu toate astea, teatrul este prin esența sa, purtătorul peste veacuri a valorilor identitare ale națiunilor dar și ale indivizilor care definesc prin naștere și locuire un spațiu național. Deși de multe ori greșit înțelese ca păstrătoare a unor false și iluzorii imagini cosmetizate a realității imediate, valorile naționale au fost și rămân esența tuturor formelor de artă. Ele sunt însă cu adevărat relevante doar în măsura în care nu pun națiunea ca spațiu identitar mai presus de individ, de om. Aceste dileme au constituit teme de dezbatere în cultură de-a lungul timpului iar artiști din toate domeniile au abordat subiecte legate de identitate națională în operele lor. Teatrul nu este o excepție ci una dintre platformele cele

mai active de exprimare a unor gânduri, idei, concepte. Mii de piese de teatru și spectacole de teatru vorbesc despre relevanța imensă a valorilor tradiționale dar și despre pericolul pe care îl poate reprezenta o înțelegere greșită a acestora. O revistă precum **Datina** are nobila menire de a readuce în atenția publicului larg importanța tradițiilor și obiceiurilor atât cele românești precum și ale minorităților naționale care au făcut și fac parte din structura societății românești. Suntem onorați să fim alături de echipa de redacție și de toți care au pus umărul la această excepțională performanță, atingerea numărului aniversar – 100. La mulți ani tuturor celor care stau în spatele acestei minunate reviste! La mulți ani, **Datina**!

Erwin Șimșensohn
Director general
Teatrul de Stat Constanța

Teatrul pentru Copii și Tineret „Căluțul de Mare”

Prin natura sa, Teatrul pentru Copii și Tineret „Căluțul de Mare”, promovează datinile și obiceiurile strămoșești, folclorul dar și tradițiile și obiceiurile naționale, în cadrul repertoriului curent

al unor instituții de cultură locale și naționale, activități cultural-educative și artistice dedicate unor sărbători naționale sau locale cum ar fi Ziua Culturii Naționale, Ziua Dobrogei (14 noiembrie), Ziua Națională a României..

al instituției (alcătuit din 24 de spectacole pentru copii și tineret) fiind incluse spectacole bazate pe poveștile minunate și pline de tâlc ale nemuritorului Ion Creangă, cum ar fi „Fata babei și fata moșneagului”, „Capra cu trei iezi” dar și spectacole dedicate iernii și datinilor de iarnă cum ar fi „Iată vin colindători”.

De asemenea, fiind alături mereu de spectatorii constănțeni (copii, părinți, bunici..), instituția susține în calitate de organizator sau partener

Datina 100 – de la tezaurizare la modernitate

Prestigioasa revistă **Datina** a Centrului Cultural Județean *Teodor T. Burada* a ajuns la jubilara ediție 100. Prin tematica amplă și generoasă, prin abordarea temelor perene ale identității noastre culturale, prin stilistica și grafica de înaltă ținută, **Datina** a traversat anii și greutățile cu seninătatea unui produs cultural de calitate ale cărui virtuți îl fac greu de răpus, în pofida unei dramatice și continue scăderi a încrederii lumii moderne în cultură și tradiții.

Datina a circulat între casele noastre, în tot acest răstimp, semnele rezistenței și vitalității culturii, actualizând permanent reperele noastre identitare, descriind o generoasă geografie culturală a Dobrogei, relevând virtuțile și splendorile acesteia, sursele și resursele sale de cultură, magia călătoriilor inițiatice, oameni și locuri de poveste.

Proiecte editoriale precum **Datina** trebuie multiplicat, pentru a spori inventarul și potențialul de exprimare a Dobrogei în domeniu. În acest sens, municipalitatea și-a asumat proiectul relansării revistei de cultură Tomis, ale cărei ediții, alături de **Datina** și de celelalte publicații culturale locale, pot valoriza creativ potențialul istoric, cultural, artistic fabulos al orașului și al regiunii.

Avem nevoie în continuare, simultan, și de proiecte editoriale tradiționale și de inovații care să readucă cititorii aproape de revistele culturale, în această epocă prelungită de agonie a Galaxiei Gutenberg și, în acest sens, salutăm intenția conducerii Centrului de a produce mai multă circulație a **Datinei** în mediile online, acolo unde respiră spiritual din ce în ce mai mulți cititori. Suntem siguri că mai multă exprimare în mediile online va produce o creștere a impactului prestigioasei reviste **Datina** pe plan local, mai ales acolo unde nevoia de actualizare a memoriei culturale a urbei și a regiunii este prioritară – la publicul tânăr.

Știm că revista **Datina** vine și cu înnoiri în ceea ce privește politica editorială, într-un necesar și mereu actual pariu cu modernitatea și salutăm deopotrivă atât contribuția remarcabilă a fostei echipe redacționale, care a asigurat o su-

praviețuire de calitate a proiectului în toți acești ani, cât și deschiderea spre modernitate a noii formule redacționale.

Suntem siguri că tot mai multe voci culturale de calitate ale urbei tomitane vor găsi spațiu de expresie în **Datina** și că aceasta va rămâne și în continuare un instrument convingător de exprimare a tezaurului spiritual al Dobrogei și de sudură a unor generații între care există multiple solidarități și similarități, în plan cultural și artistic. Într-un fel, **Datina** tezaurizează Constanța și Dobrogea cultural și artistic, dar și interoghează șansele și metodele de supraviețuire, înnoire și performanță ale acestui tezaur în contemporaneitate.

La ediția jubiliară 100 a **Datinei**, reiterăm angajamentul municipalității de a sprijini proiectele editoriale de calitate ale urbei, în numele mai larg al prețurii pentru cultură, pe care o vedem ca fundament al tuturor proiectelor noastre de dezvoltare urbană.

Vergil Chițac,
Primarul municipiului Constanța

Datina a fost și este mai mult decât o simplă revistă

Revistă de o înaltă ținută intelectuală, dar în același timp dedicată și accesibilă, prin formă și fond, unui larg segment de public, **Datina**, Seria Nouă, a ajuns astăzi la ceas aniversar, oferind cititorilor apariția celui de al 100-lea său număr. Publicația lunară editată de Centrul Cultural Județean „Teodor T. Burada” s-a remarcat ca fiind un reper major în promovarea culturii dobrogene. Cuvântul „datină” se definește ca fiind „obiceiul păstrat din vechime, consacrat prin tradiție și caracteristic pentru colectivitate”, ori revista cu același nume a reușit să evidențieze toate aceste aspecte prin numeroasele și variatele materiale publicate în paginile sale, de-a lungul anilor. Articolele apărute aici pun accentul pe cultura, istoria, tradiția și obiceiurile existente de-a lungul veacurilor, pe misteriosul tărâm mărginit de apele Mării Negre și de cele ale Dunării.

În paginile revistei **Datina** am regăsit portrete ale unor personalități ce și-au pus amprenta, în diverse domenii, asupra devenirii Dobrogei, „oameni ai cetății” precum Remus Opreanu, Ion

Bănescu, I.N. Roman, Vasile Canarache, Adrian Rădulescu și mulți, mulți alții. În **Datina** s-a scris despre istoria milenară a acestor meleaguri, despre geniul Ovidius, despre multi-etnicitatea și toleranța religioasă, caracteristice acestor locuri. Au fost prezentate portrete ale unor mari scriitori și artiști, au fost evidențiate detalii legate de spiritualitatea dobrogeană, una inedită grație elementelor sale componente. S-a scris despre oameni și despre locuri, despre orașe, sate, străzi, case și monumente istorice. Cele mai importante evenimente din istoria provinciei au fost reliefate cu acribie, ele fiind definitorii pentru înțelegerea întregului context.

Datina a fost și este mai mult decât o simplă revistă, ea reușind să adune și să îndeplinească toate elementele necesare pentru crearea unei imagini complete asupra acestor meleaguri. O publicație despre tradiții a devenit deja o tradiție. Astfel, la ceas aniversar, devine de la sine înțeleasă călduroasa urare de „La mulți ani!” adresată colectivului redacțional și... aștept cu interes aniversarea celui de-al 200-lea număr.

Aurel Mototolea
Manager Muzeul de Istorie Națională și
Arheologie Constanța

Datina: vă doresc să împliniți de 100 de ori 100

Într-o lume în continuă schimbare, revista **Datina**, cu implicare redacțională serioasă și cu cercetări bine făcute, ne menține vie amintirea strămoșilor noștri. În patrimoniul nostru material și imaterial trebuie să investim, nu doar să îl conservăm, iar prin activitatea ei, revista **Datina** ne ajută să putem prioritiza. Vă mulțumesc pentru implicare!

La mulți, mulți ani!

Ionuț Rusu, viceprimar al Constanței

“O revistă nu poate exista fără colectivul redacțional și cei ce contribuie către articole, pe această cale aș dori mai întâi să le mulțumesc pentru ajutorul pe care îl oferă în păstrarea tradițiilor și să îi felicit pentru cea de a 100-a ediție.”

ing. Fedbi Osman,
Președintele UDTR

August: calendar popular

Dana MALCIU

Se duce vara, luna august o petrece. Încărcate de treburile gospodăriile țărănești nu aveau loc nici să răsuflă.

Este „a șasea lună în calendarul roman cu început de an la 1 martie și a opta în Calendarele Gregorian și Iulian cu început de an la 1 ianuarie dedicată, încă din anul 8 î.H., împăratului ce-i poartă numele, Augustus. În graiul popular luna august are mai multe denumiri zonale: Augustru, măselar, gustar, secerar.” (Ion Ghinoiu - *Obiceiuri populare de peste an*).

Și-a luat luna august numele de la ilustrul împărat dar lumea satului tradițional românesc avea o explicație pentru fiecare denumire ce o atribuia. În *Datinile și credințele poporului român* adunate de Elena Niculiță-Voronca se povestește că un om „care trăise mult cu femeia și n-aveau copii, de scârbă a pornit să se prăpădească. Pe drum îl întâlnește un moșneag, acela era Dumnezeu, și-l întreabă unde se duce. După ce i-a spus omul supărarea ce are, i-a dat Dumnezeu o buruiănă și i-a zis: *Na-ți buruiana asta, du-te acasă și bea tu și femeia ta, și-ți avea copii*. Ei au

făcut așa și Dumnezeu le-a dat 12 ficii, și din numele lor se trag numele celor douăsprezece

sursă foto: redacția

luni ale anului, cari sunt astăzi.”

Prima zi a lui august este pentru creștinii ortodocși și prima zi a postului Adormirii Maicii Domnului, numită popular și „Macavei Cap de post”. Este, pentru lumea arhaică ziua dedicată culegerii plantelor de leac și sfințirii lor. Despre Postul Sfintei Marii Mari se spune că se desprinde din postul Paștelui care se ținea nouă săptămâni, dar cum primăvara nu sunt atât de multe legume și fructe care să ajute în înlocuirea proteinelor, iar oamenii erau slăbiți, două săptămâni s-au pus înaintea zilei de Sfânta Măria Mare.

sursă foto: history-prospectors.com

sursă foto: hunedoaraplus.ro

Șapte capete și stupi de miere

Luna împăratului Augustus debutează cu o sărbătoare interesantă: Macavei, „închinată unui personaj creștin foarte inteligent, cu șapte cape-

te, care ar fi fost prins și ars de păgâni într-un cuptor încins de flăcări. În ziua de Macavei oamenii stropeau cu agheasmă grădinile și livezile, sfințeau la biserică spice de grâu, scuturate prin frecarea lor în podul palmelor, și amestecau boabele obținute cu sâmânța ce urma să fie semănată, scoteau ultima miere de la stupii de albine, culegeau diferite plante de leac și altele”. (*Obiceiuri...*) Și tot de la I. Ghinoiu aflăm că operațiunea de recoltare a mierii de albine se făcea de persoane calificate „și în deplină sănătate neuropsihică și curățenie trupească și sufletească.” Lumea satului îmbrăca și pentru această activitate cămașa magico-mistică: „rudele, vecinii și prietenii gustau mierea din noua recoltă și se cinsteau cu țuică îndulcită cu miere. Masa festivă, însoțită de practicile rito-magice menite să aducă prosperitate prisăciilor să preîntâmpine „furtișagul” dintre stupi, se transforma într-o frumoasă petrecere,

cu cântec și joc care dura până seara târziu sau până a doua zi.” (ibidem)

Felurite sărbători

Și tot prima zi a lunii august era dedicată ursului (cărui îi mai sunt dedicate sărbători și pe 2 februarie, pe 13 septembrie și în alte zile, cu dată variabilă): „Macoveiul ursului, Ziua ursului, Martinii de iarnă și Martinul cel Mare erau sărbători ținute cu sfințenie. De spaima lighioanei atotputernice, mai mereu furioasă, în acele zile românii noștri aruncau hartane de carne pe uliță și posteau. Spre a cinsti divină dihanie, nu numai că nu munceau la câmp ori în băătură, dar lăsau, și câte două zile la rând, vacile nemulse. Babele erau chemate să facă farmece menite a feri copiii de friguri, rosteau descântece de urs, implorând înfricoșătoarea arătare a ocroti lumea de boli.” (Radu Anton Roman - *Suflet candriu de papugiu*)

Iar dacă nu știți cine este ursul...lumea satului tradițional oferă multiple lămuriri. Una dintre credințele populare este că ursul este un morar ce a vrut să-l înșele pe Dumnezeu. „Dracul, ca să spărie pe Dumnezeu, a zis morariului să se îmbrace c-un cojoc întors pe dos și să se ascundă sub pod, să morăie. Dar Dumneeu știa toate. Trece pe acolo, da morariul face *mor...r...r* la Dumnezeu. Atuncea Dumnezeu l-a blagoslovit că așa să rămâie, pe loc s-a prefăcut în urs. De atuncea e pe lume ursul. Ursul e din morari!” (Niculiță-Voronca - *Datinile...*)

Și dacă este ditamai sărbătoarea dedicată ursului în care nu se mulgeau și două zile vacile, era festin mare pentru viței, adică *Paștele vițelor*.

Spectacolul „Brăulețului” și necesitatea concertelor de folclor

Dana MALCIU

Un spectacol plin de culoare, ritm și suflet a fost oferit iubitorilor de folclor și nu numai de Ansamblul folcloric profesionist „Brăulețul” la începutul lunii august în parcul arheologic din Constanța. În perimetrul amenajat special de autoritățile locale a fost arhiplin, s-a cântat, s-a dansat iar inimile au tresăltat în acordurile celor ce duc în spate o tradiție cu multe decenii a unui ansamblu folcloric.

„Era necesar un astfel de spectacol, ne bucurăm nespus”, „în sfârșit s-a gândit cineva și la iubitorii de folclor și ne oferă acest spectacol”, „cea mai mare surpriză a acestei veri, mulțumim”, „de ani buni am fost uitați și este păcat; este atât de frumos, atmosfera este minunată”, „ne place tot, și muzica, și costumele, și interpreții, și publicul.

Parcă suntem o familie aici”, „este foarte bine-venit, ne place, eu sunt ascultătoare de muzică

sursă foto: redacția

Petronela Iordache

sursă foto: redacția

populară”, „ne lipsea un spectacol de folclor atât de mult” sunt doar câteva dintre impresiile culese de la spectatori.

În spatele scenei, artiștii făceau pregătiri intense: se retușau machiajele, se mai trăgea de câte o mânecă, un pic de vocalize pentru a fi încălzite vocile, pantofii încă o dată lustruiți, pălăria aranjată. Toate aplauzele aduceau zâmbete largi pe chipurile celor veniți să încante publicul avid de folclor.

Cu cercei roșii și batic înflorat la care asortea-ză un zâmbet larg și ochi strălucitori nu am ratat să dialogăm cu Petronela Iordache, membră a Ansamblului profesionist de folclor „Brăulețul”.

Reporter: De ce muzică populară?

Petronela Iordache: Pentru că aceasta este tradiția noastră și noi trebuie să o dăm mai departe. Trebuie să-i învățăm și pe cei tineri să ducă portul și dansul tradițional mai departe.

R: Mai este important folclorul?

P.I.: Da. Chiar dacă în zilele noastre toate gadgeturile și toate jocurile ocupă tot timpul tinerilor și prin intermediul rețelelor de socializare putem să învățăm dansuri și muzică tradițională românească.

R.: Dar de ce?

P.I.: Pentru că este frumoasă.

R.: Și altă muzică este frumoasă.

P.I.: A noastră este cea mai frumoasă.

R.: Pentru ce crezi că este necesar spectacolul din această seară?

P.I.: În primul rând pentru a întineri sufletele tuturor constănțenilor, turiștilor, persoanelor aici prezente. Sigur îi bucurăm pe toți, indiferent de vârstă. Și ei ne transmit bucuria lor atunci când îi vedem că aplaudă sau schițează așa, printre scaune, câteva mișcări de dans.

Petronela Iordache ne-a vorbit despre costumul ei autentic dar și despre faptul că „Brâulețul” a obținut, anul acesta, performanțe strălucitoare

peste hotare dar care au fost ignorate la noi. Dar, despre acestea în numărul viitor al Datinei.

O altă fată frumoasă, mândră, coborâtă din poveștile lui Creangă. Cu un costum popular pe măsură despre care ne-a spus că are peste o sută de ani: Angelica Flutur din Bucovina.

Angelica Flutur: Vin de fiecare dată la Constanța cu mare drag atunci când sunt invitată. Vreau să mulțumesc pentru că în ultimul timp am fost destul de des invitată aici, la malul mării.

Reporter: Revine întreaga lume la sentimente mai bune față de folclor?

A.F.: Eu cred că dragostea de folclor există cum a existat întotdeauna numai că, la un moment dat, ne-am dat mai mult spre alte genuri muzicale. Iar eu mă bucur că spectacolele de folclor revin pe scenele din toată țara: și la noi, în Bucovina și aici, la malul mării, și peste tot în

țară.

Rep.: La ce ne raportăm când spunem român?

A.F.: La costum popular, clar. Eu așa mă raportează. Costum popular, grai, port, cântec, mâncare, tot ce ține de noi, ca oameni, ca români.

Rep.: Și spectacolele ca cel de acum?

A.F.: Bineînțeles. Eu am întrebat la repetiții de ce nu se organizează, din nou, Festivalul de folclor de la Mamaia? Ce frumos ar fi dacă s-ar relua acest festival pentru că eu, acolo, am câștigat premiul al treilea în 2005 iar în 2006 am câștigat premiul de popularitate. Eu mă întâlnesc cu oameni care și astăzi îmi spun „te-am văzut la Mamaia, în spectacol”. Doamne, era acum atât de mulți ani!

Rep.: Ce spune un spectacol de folclor?

A.F.: Cred că ne și educăm printr-un astfel de spectacol. Doar privind. Câți oameni mai știu că asta-i o catrință, că asta-i o cămășoaie, că eu vin din Bucovina...Așa ne educăm și simțul artistic.

Adresăm mulțumiri pentru regalul de folclor oferit tuturor celor ce au urcat pe scenă, Ansamblului Folcloric Profesionist „Brâulețul”, condus de maestrul Cristian Obrejan (dirijor și orchestrație) și celor ce au făcut posibil acest act de cultură: Consiliului Județean Constanța prin președintele Mihai Lupu.

La Hârșova, mărturie otomană în piatră

Dana MALCIU

O vizită la Muzeul de Istorie *Carsium* din Hârșova este în măsură să impresi-
oneze și să scoată la iveală lu-
cruri pe care puțini le știu, fie ei
chiar pasionați de istoria aces-
tor locuri. O stemă medieva-
lă, așezată în curte, ne-a atras
atenția în scurtul periplu pe
care l-am făcut într-o zi toridă
din augustul acestui an. Inimos,
profesorul Nicolae Constantin,
directorul dar mai ales sufletul
acestuia ne-a explicat mistere-
le din ascunse de piatra care
atrage atenția: are doi grifoni și
are și vulturul bicefal, simbolul
familiei Cantacuzino. Dar ce să
caute Cantacuzinii în Dobrogea,
la Hârșova?

„Vulturii bicefali reprezintă o
stemă, un simbol care vine de la Constantinopol.
În heraldica din Țara Românească îi întâlnim pe
stema Cantacuzinilor. E mai mult decât atât. Noi
nu știm foarte exact să vorbim despre această
stemă pentru că a fost descoperită într-un con-
text neclar. Ea a fost scoasă în 1987 dintr-o dără-
mătură din fața actualei biserici. Acolo am identi-
ficat și am presupus noi că era unul din turnurile
cetății medievale. Un arheolog din Bulgaria, care
a văzut această stemă, ne-a mărturisit că mai

știe în Bulgaria astfel de reprezentări și că ar fi

sursă foto: redacția

o piatră de fundare a unei fortificații otomane.
E ciudată interpretarea dar are și logică până la
urmă: turcii se considerau continuatori ai școlii
de arhitectură de la Constantinopol. Ei au prelu-
at toate elementele de arhitectură, și nu numai,
și de cultură bizantină, le-au adaptat potrivit ca-
racteristicii culturii lor și le-au dezvoltat. Turcii
nu au, practic, o școală de arhitectură militară.
Ei au un mare arhitect de prin veacul șaispreze-
ce, Mimar Sinan. Are câteva sute de obiective

acest arhitect dar niciunul nu este
de natură militară. Piatra aceasta
este dintr-o fortificație...Turcii au
moștenit fortificațiile din epoca ro-
mană și bizantină și au făcut doar
mici adausuri la aceste fortificații.
Și acolo unde au intervenit au lăsat
mărturie ceva, cum este, de exem-
plu, această piatră”, ne-a prezentat
istoricul Nicolae Constantin stema
medievală, piatra cioplită atât de
frumos.

Ce este sigur este că stema vine
din fortificația otomană dintr-un
zid de secol XVII sau, poate, chiar
mai timpuriu.

sursă foto: redacția

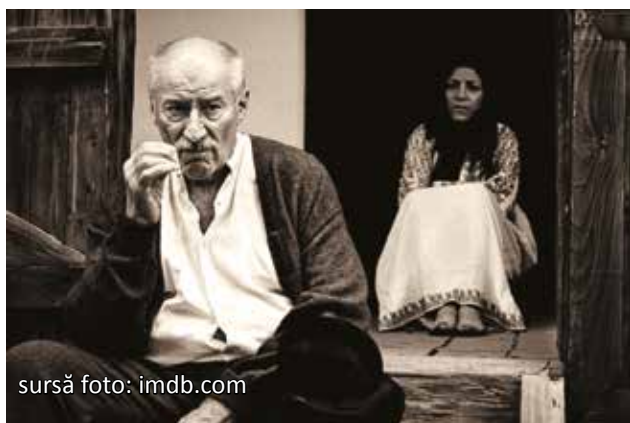

Marin Preda: 100

Dana MALCIU

„Nu ideile în sine sunt interesante, ci oamenii care le poartă și le trăiesc.” (Marin Preda)

Dacă ar fi trait Marin Preda împlinea în luna

sursă foto: imdb.com

august 100 de ani. Tatăl lui Moromete a ales însă lumea cea fără de întoarcere acum 42 de ani. *Marele singuratic*, *Delirul*, *Viața ca o pradă*, *Moromeții*, *Cel mai iubit dintre pământeni* ne făceau să nu dormim nopțile și să le citim în cea mai mare grabă. Cei ce au trăit în deceniile șapte și opt ale secolului trecut înțeleg acestea, atunci

sursă foto: mnlr.ro

cartea era la mare căutare, destul de scumpă și extrem de rară.

«*Moromeții*» reprezintă ultimul mare roman despre lumea rurală, în linia Slavici-Rebreanu, scris cu viziunea și cu mijloacele epice ale modernității. Marin Preda ar fi rămas în continuare ceea ce cred eu că trebuie să fie un scriitor: un om care nu minte. El a încercat să spună adevărul în literatură. (Acad. Eugen Simion)

sursă foto: bookcity.ro

sursă foto: 24-ore.ro

Schimbarea la față a Domnului, pe Tabor

Dana MALCIU

„Acesta este Fiul Meu Cel iubit, în Care am binevoit; pe Acesta ascultați-L” (Matei 17, 5).

Puțini sunt cei ce pot trăi sentimentul religios ca la începuturi, în locurile sacre ale spiritualității creștine. Despre minunea de pe muntele Tabor, acolo unde Isus Hristos a fost văzut de apostolii Săi într-o lumină nouă (Matei 17:1-9, Marcu 9:2-8, Luca 9:28-36) se spune că este încă o dovadă vie a existenței Divinității. Aici se formează noul care l-a învăluit pe Mântuitor acum 2000 de ani și care coboară peste mănăstirea ortodoxă în ziua popular denumiă *Probejenie*.

Nu am avut încă șansa de a călca pe pământul sfânt dar am norocul de a avea prieteni care ne-au transmis fotografii și cel mai important, ne-au trimis fotografii din noaptea *Schimbării la față a Domnului* dar și din locul de închinăciune de pe Tabor, biserica ortodoxă Sfântul Prooroc Ilie, aflată spre nord-est. Mulțumiri, Zinaida Feodot!

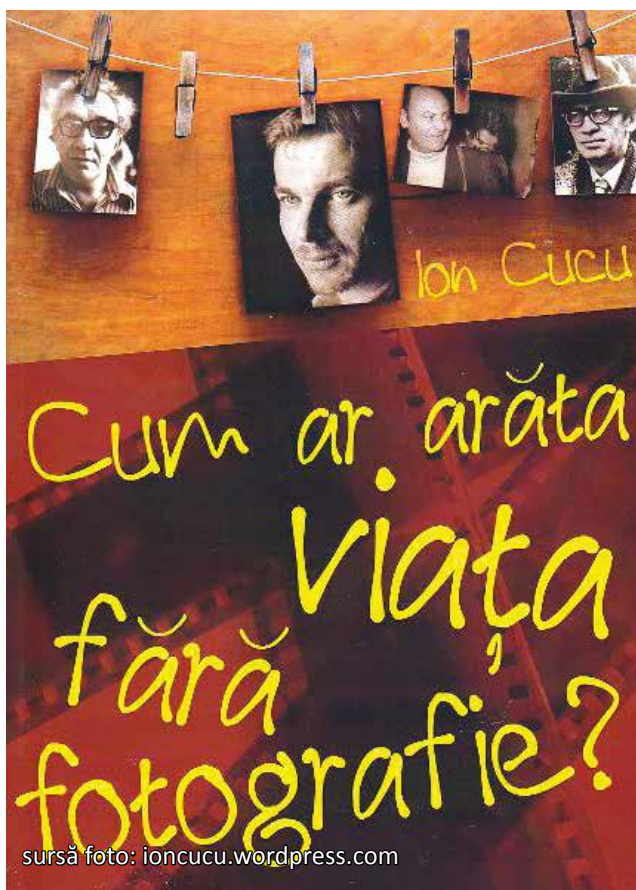
În munte Te-ai schimbat la față, Hristoase Dumnezeule, și pe cât au putut ucenicii Tăi au văzut slava Ta, pentru ca atunci când Te vor vedea răstignit, să înțeleagă Pătimirea Ta cea de bunăvoie și să propovăduiască lumii că Tu ești cu adevărat raza Tatălui (Condacul praznicului).

Ștefan Cucu: imaginea literaturii românești

Emilia MIHĂILĂ

Am „văzut” literatura română grație ochiului magic al aparatului foto pe care l-a mânuit cu profesionalism decenii la rândul. Ion Cucu, de la a cărei naștere s-au împlinit 85 de ani și care a ales lumea fără dor acum patru ani, rămâne fotograful care i-a immortalizat pe mai marii literatu-

rii române în fotografii nemuritoare. Dacă astăzi știm cum arăta Nichita Stănescu sau îl putem portretiza pe Romulus Vulpescu în atitudine de familie cu nu mai puțin celebra scriitoare Ileana

Vulpescu, ori le știm chipurile lui Nicolae Breban, Fănuș Neagu, Cezar Baltag, Constantin Țoiu, Ileana Mălăncioiu, Ana Blandiana sau chiar Petre Țuțea i le datorăm lui Ion Cucu.

S-a născut în 1937, a fost student al Facultății de Medicină pe care nu a absolvit-o.

Atras de lumea boemă și efervescentă a scriitorilor, va începe să îi frecventeze pe aceștia, fiind nelipsit de la întâlnirile cu cititorii de peste tot, dar și de la lansările de carte și alte evenimente. Era o figură familiară la restaurantul „Casa scriitorilor” de pe Calea Victoriei, astăzi dispărut, dar și la faimoasa casă de creație de la Mogoșoaia, unde numeroși scriitori, printre care și Marin Preda, Fănuș Neagu, Nicolae Breban sau Mircea Dinescu petreceau lungi perioade de timp. Rubrica lui de fotografii cu scriitori din Luceafărul „O istorie a literaturii contemporane văzută de Ion Cucu” va fi permanent alimentată de harnicul fotoreporter timp de 20 de ani. După 1990 va deveni colaborator permanent al revistei România literară. În tot acest timp, va organiza numeroase expoziții cu fotografiile sale și va oferi portrete pentru o serie de lucrări fundamentale: „Dicționarul scriitorilor români”, „Dicționarul General al Literaturii Române”, „Istoria critică a literaturii române” sau „Istoria literaturii române contemporane. 1941 – 2000”. (Ion Cucu-Un fotograf unic pe site-ul Muzeului Național al Literaturii Române).

„Încercam să le fotografiez, dacă se putea, sufletele”, spunea Ion Cucu despre pasiunea și profesiunea sa de-o viață. Profesiune căreia i-a închinat peste jumătate de secol din viață

Un muzeu și un sculptor la țărm de mare

Ion Jalea

Lelia RUS PÎRVAN

Situat la malul mării, în apropierea falezii Cazinoului din Constanța, MUZEUL ION JALEA este unul dintre puținele edificii culturale din țara noastră dedicate exclusiv sculpturii.

Ion Jalea s-a născut pe 19 mai 1887 în Casimcea, Tulcea; legătura cu ținuturile dobroge-ne este demonstrată nu numai prin moștenirea sa culturală, cât și printr-o serie de portrete sau sculpturi de mici dimensiuni, în care trăsăturile, portul sau ocupațiile locuitorilor se materializează în adevărate studii antropologice.

Realizate în cele mai diverse materiale: gips, bronz, piatră sau marmură, ciclurile sale tematice includ scene alegorice, religioase sau mitologice, scene de război sau de muncă, nuduri, portrete, figuri de țărani, culminând cu lucrările sale monumentale, toate trecute însă printr-un filtru personal ce ocolește facilul și întâmplarea în favoarea unei forme clare, clasicizante.

Situat la malul mării, în apropierea falezii Cazinoului din Constanța, MUZEUL ION JALEA este unul dintre puținele edificii culturale din țara noastră dedicate exclusiv sculpturii.

Casa a aparținut prefectului de Constanța, Constantin Pariano, și este proiectată în stil național (neo-românesc) de către arhitectul Victor Stephanescu după marele război. În anul 1968, atunci când sculptorul face Constanței donația inițială, clădirea devine muzeu. Ulterior, în anul 1984, colecția este întregită cu o serie de alte sculpturi dăruite de familia artistului, ajungând astfel la un total de 227 de lucrări.

Ion Jalea s-a născut pe 19 mai 1887 în Casimcea, Tulcea; legătura cu ținuturile dobroge-ne este demonstrată nu numai prin moștenirea sa culturală, cât și printr-o serie de portrete sau sculpturi de mici dimensiuni, în care trăsăturile, portul sau ocupațiile locuitorilor se materializează în adevărate studii antropologice.

Locul în care s-a născut, precum și amintirile legate de primele izbânzii artistice îl determină să rămână atașat de meleagurile natale pentru toată viața, așa cum el însuși avea să declare: Donația pe care am făcut-o Municipiului Constanța este expresia sentimentelor mele de dragoste și gratitudine pentru ținutul dobrogean unde

m-am născut, în amintirea locurilor care mi-au încântat copilăria și tinerețea. Aici la Constanța, la învățătură, am descoperit frumusețile mării și coastelor ei, aici am primit primele îndemnuri de artă de la profesorul meu de desen, pictorul Dimitrie Hârlescu... De la el artiștii descopereau Dobrogea și se știe prea bine ce a însemnat acest străvechi ținut al soarelui pentru generația de artiști dintre cele două războaie mondiale... Muzeul de Artă Modernă (din Constanța) păstrează și multe din lucrările celor care au trăit și au creat pe meleagurile constănțene. Colecția mea de lucrări încercă astfel să mă reprezinte printre ei într-un fapt de artă dedicat oamenilor acestor locuri.

Deși se naște într-o familie de condiție modestă, sculptorul are o înclinație naturală către studiu și ajunge remarcat și sprijinit de o seamă de personalități ale timpului său. Astfel, aflându-se bursier al Gimnaziului pentru băieți Mircea cel Bătrân, este apreciat de mai sus amintitul profesor de desen Dimitrie Hârlescu, el însuși pictor și pedagog înzestrat, care îi descoperă talentul și îl îndrumă către o carieră în domeniu. Continuă studiul la București cu cei mai importanți sculptori ai vremii: Dimitrie Paciurea și Frederik Storck, ca mai apoi să își desăvârșească formația artistică la Paris, la Academia Julian, în atelierul lui Antoine Bourdelle, ale cărui influențe, alături de cele ale lui Rodin, se pot vedea mai ales în ciclul lucrărilor inspirate din mitologie.

Dar poate cel mai definitoriu detaliu biografic este faptul că la 30 de ani se înrolează în armată și după un an de front își pierde mâna stângă. Probabil că numai dragostea sa intensă pentru sculptură și tenacitatea de care dau dovadă cei aleși au făcut ca mare parte din lucrările sale importante să fie modelate în anii ce au urmat.

Eforturile și munca asiduă a sculptorului nu rămân însă fără ecou, el obținând Marele Premiu al Expozițiilor Internaționale de la Paris și de la Barcelona, Premiul național pentru sculptură (1941), Premiul de Stat (1957) și, în același an, titlul de Artist al Poporului. În anul 1956 devine președinte activ, iar din 1968, președinte de onoare al Uniunii Artiștilor Plastici din România, fiind deasemenea, din anul 1963 și membru al Academiei Române.

Realizate în cele mai diverse materiale: gips, bronz, piatră sau marmură, ciclurile sale tematice includ scene alegorice, religioase sau mito-

logice, scene de război sau de muncă, nuduri, portrete, figuri de țărani, culminând cu lucrările sale monumentale, toate trecute însă printr-un filtru personal ce ocolește facilul și întâmplarea în favoarea unei forme clare, clasicizante. Chiar dacă artistul are lucrări finite în mai toate tehnicile sculpturii, el este un modelator de vocație, demn de iluștrii săi profesori, iar predilecția pe care o are pentru această formă de expresie o declară el însuși într-o comunicare făcută la Academia Română: Cu nimic nu poate fi asemuită opera de artă ieșită direct din mâinile unui artist, purtând semnele și urmele degetelor lui, ca pe o semnătură ce nu poate fi de nimeni imitată. Sculptura sa îmbină într-un mod fericit picturalitatea suprafeței modelate, (lecția lui Paciurea și Rodin) cu o riguroasă alcătuire spațială, dublată de o atentă aplecare către armonia și echilibrul formelor, atât de specifice lui Bourdelle.

Din zona lucrărilor ce au la bază mitologia, amintim Lupta lui Hercule cu centaurul din Parcul Herăstrău, București, (a cărei variantă monumentală, în gips, este expusă în muzeul nostru), Pegas, Centaur, Centăureasă, Icar, Prometeu sau Lucifer. Mai ales aici, în acest registru, Ion Jalea își revendică apartenența la un puternic set de valori clasice, în care eroul are o misiune etică, și deși este de multe ori învins prin forța împreju-

rărilor, dă dovadă de o tenacitate ce îl impune ca etalon. Să fie oare aceasta pe undeva și o referire la destinul său? Cert este faptul că mai ales aici, în modelajul său expresiv și îndrăznețele decupaje spațiale se simte cel mai bine lecția celor doi sculptori francezi, care au influențat în mod decisiv arta secolului XX.

Tema războiului este una delicată, experiența artistului trăită pe front fiind una din cele mai crude pe care cineva le poate avea în viață. Patosul și mișcarea figurilor transmit un dinamism specific momentelor de tensiune maximă, Monumentul Infanteriei, Cal căzut sau Soldat în mers fiind un exemplu în acest sens. Există deasemenea informații, în monografia lui Petru Comarnescu din 1963, conform cărora Ion Jalea ar fi modelat sub bătaia obuzelor anumite lucrări, pe care le-a intitulat schițe de front, folosind lutul râpelor și arzându-le la Cașin sau Iași. Asemeni pictorului Grigorescu la 1877, artistul înregistrează mișcarea într-un crochiu rapid, exprimând prin modelajul necizelat, pictural, emoția puternică a momentului în care realizezi fragilitatea vieții.

Dealtfel, experiența frontului avea să îi apropie din nou pe elevul Ion Jalea de profesorul Dimitrie Hârlescu, alături de artiști importanți ai momentului: Ștefan Dimitrescu, Oscar Han, Cornel Medrea, Camil Ressu, uniți toți de ordinul circular nr 9 400 din 23 iunie 1917 al Marelui Stat Major al Armatei. Prin acest act erau mobilizați

pe lângă Marele Cartier General și o serie de 35 de artiști care ar fi trebuit să surprindă faptele de vitejie ale armatei române. Odată sfârșit războiul, această camaraderească reuniune, căreia i se alătură mai apoi Nicolae Tonitza și Dimitrie Paciurea (alt profesor al sculptorului), capătă valanțele unei „înfrățiri” a artiștilor. Ea avea să devină mai apoi prestigioasa grupare Arta Română, la care aderă mai târziu mari artiști precum Brâncuși, Pallady, Șirato sau Iser.

Această asociație artistică, din a cărei alcătuire ia ființă mai târziu Grupul celor patru, a fost una dintre cele mai importante de acest fel, ecourile sale putând fi reperate până în zilele noastre. Nicolae Tonitza, unul dintre membrii fondatori, a sintetizat cel mai bine aspirațiile acestui „batalion de revoluționari” care se opunea gustului desuet impus de Tinerimea Artistică sau de Saloanele Oficiale: Idealul lor: Arta, Arma lor: Sinceritatea. Tradiția lor: Natura. Vrășmașul lor: Artificialitatea râncedă.

Într-o atmosferă de profundă emulație, căutările sale plastice nu s-au rezumat numai la teme-

le istorice sau mitologice, lucrările regăsindu-se în cicluri tematice specifice artiștilor vremii.

Seria de lucrări cu tematică religioasă, realizată mai ales în prima perioadă a creației, reunește sculpturi ronde-bosse de mari dimensiuni dar și reliefuri mai mici. Asemenea unor monoliți, statuile Sfinților Petru și Pavel, alcătuite din blocuri fixe, cu evidente calități monumentale, îi reprezintă pe cei mai importanți apostoli ai creștinismului. Pe de altă parte, în alcătuirea basoreliefurilor de dimensiuni reduse, Evanghelistul Ioan, Icoană sau Martiriul, se simte influența unui filon ce amintește de hieratismul bizantin. O lucrare ce captează deasemenea atenția este Capul de Madonă, portret realizat în bronz, care îmbină veridicitatea studiului cu o simplificare a volumelor specifică artei moderne.

Legătura cu statuarul antic și o viziune stenică asupra corpului uman îi prilejuiesc sculptorului lucrări inspirate de frumusețea feminină în ciclul nudurilor și a torsurilor drapate. Modelate cu atenție, aceste corpuri împrumută din grația și armonia reprezentărilor antice grecești. Amintind de Menada lui Scopas, Torsul drapat sau Victoria, pot sta fără îndoială într-o galerie a celor mai reușite sculpturi românești. Dealtfel, autorul însuși subliniază acest atașament față de arta greacă prin titlul unei serii de lucrări: Nud - căutare în antic. Fie că avem de-a face cu fragmente de tors nud sau cu veșminte, lumina alunecă pe acestea, dezvăluie mai mult decât să acopere, trupul glorios, vibrând astfel suprafața și accentuându-i dinamica.

În general de dimensiuni mici, scenele de muncă prezintă țărani în diverse atitudini și ele dau măsura dragostei pe care Jalea o poartă oamenilor simpli, din rândul cărora el însuși provine. Titlurile acestor lucrări sunt grăitoare: Lăptărese, Prășitoare, Femei la semănat, Oameni cârând saci. Figurile înșiruite, ce repetă un ritm al muncii grele, sunt mai degrabă simboluri decât persoane anume. Cu portretele abia schițate și trupurile frânte de povara muncii, ele reprezintă un fragment din viața aspră a locuitorilor Dobrogei.

Seria portretelor introduce privitorul într-un univers complex din punct de vedere stilistic și divers morfologic. Fie că este vorba de figurile țăranilor, cu trăsături specifice zonei geografice, așa cum apar ele în Portret

de fată, fie că este vorba de o anumită interiorizare, așa cum observăm în Autoportretul său, sau de trăsăturile ce apar vag, ca într-o aducere-aminte, în portretul Mamei, preocuparea pentru studiu și lipsa oricărei idealizări artificiale marchează crezul artistic al unui sculptor care își cunoaște bine meșteșugul. Desigur, din galeria portretelor realizate de el nu puteau lipsi o serie de personalități ale vremii sau ale istoriei, printre care amintim: Decabal, Mircea cel Bătrân, Portretul scriitorului Liviu Rebreanu, Portretul pictorului Theodor Aman, etc.

Înzestrat cu o viziune amplă pentru formă și spațiu, precum și cu o apetență specială pentru corpul uman, Ion Jalea a lăsat în urma sa o serie de sculpturi monumentale, dintre care amintim: Lupta lui Hercule cu Centaurul (dezvelită în 1925), în Parcul Herăstrău, Spiru Haret (1935) și George Enescu (1971) în București, Mircea cel Bătrân (1972), la Tulcea, recent reamplasatului ansamblu sculptural reprezentat de Regina Carmen Sylva și muza cu harpă, în imediata vecinătate a muzeului ce îi poartă numele, precum și Arcaș odihnindu-se (1926), una din operele sale definitorii.

Muzeul Ion Jalea are o calitate specială, anume aceea de a ne purta prin toate fazele creației sculptorului, prin temele favorite, conturând astfel un destin artistic de excepție.

Bibliografie:

COMARNESCU, Petru - *Ion Jalea*, Ed. Meridia-
ne, București, 1963

POSTOLACHE, Florica - *Colecția Ion Jalea, În-
treprinderea Poligrafică*, 1971

Despre autodesființare (II)

Anastasia Dumitru

(Continuare din numărul trecut)

Într-o lume haotică, pragmatică, dezaxată, până și sintagma „om ca lumea” și-a pierdut sensul. Mărturisesc că nu aș vrea să fiu ca lumea, ca lumea de azi, pentru că o simt ieșită din țâțâni, o lume intrată cu oștea în gard, o lume ajunsă în impas. Lumea fără cum-pănă ajunge o lume descumpănită (care s-a pierdut, și-a zdruncinat echilibrul sufletesc). Ca să rezisti într-o astfel de lume dezaxată, descumpănită, trebuie să nu fii ca lumea de azi, ci ca lumea care avea și credea în valorile spirituale, tradiționale, valori milenare, nescrise, care au rezistat chiar și atunci când nu erau legislații, proceduri, directive sau cum se mai numesc ele. E mai bine să respectăm cele zece porunci, fiindcă, dacă le-am urma, nu am mai avea nevoie de atâtea mii de legi cezariști care se tot schimbă de la o domnie la alta. Dacă am respecta porunca iubirii, dacă am fi în comuniune cu Dumnezeu și cu semenii, atunci am fi ca „lumea” pentru că și lumea ar fi cea iubită de Dumnezeu. Este greu să rămâi om în epoca robotizării, a digitalizării.

Cuvântul digitalizare provine din latinescul „digitus” – deget. Să înțelegem că nu doar vom „manevra cu degetele o aparatură electronică sau de control”, ci că vom fi și manevrați? Să nu uităm că inițial am fost manipulați, am fost manevrați de către niște regizori anonimi care fac regiile globalizării. Acum vom fi manipulați și mai fin, vom fi digitalizați, se va încerca din nou (din nou/ din ou, cum scriu unii copii aceste două cuvinte) să se fabrice noul om, după chipul și asemănarea cui?! A regizorilor demonici care digitalizează totul, care dezumnezează și desacralizează. Termenul digitalizare provine din latinescul „digitus” – deget, cuvânt care a dat mai multe derivate digital - care aparține degetelor, referindu-se la degete; care este sau poate fi reprezentat prin cifre ori prin numere. Omul este redus la CNP, la amprentă digitală = urmă lăsată pe un obiect de liniile de pe suprafața interioară a vârfului degetelor de la mână, probabil că prin atâta digitalizare se dorește un control absolut al lumii, să se știe tot ce faci, ce gândești, tot ce te preocupă, pe unde ești, ce, cât, când mănânci etc. Omul va

fi un cibernom, un robotom... omul va fi robotizat, se va controla prin dispozitive electronice nu doar starea de sănătate, ci și dispoziția, stările afective, gândurile. Cine va pune stăpânire pe inima noastră, pe gândirea noastră, pe stările și ideile noastre acela ne va controla definitiv. Cum se face astăzi examenul Dopler color la inimă, așa doresc unii să ne examineze și sentimentele și idealurile. În era digitalizării, totul va fi standardizat, instrumentat, sistematizat, măsurat, prelucrat, stocat, mai ales controlat. Digitalizare înseamnă dispariția originalității, a imaginației, a gândirii, a cum-pănirii, a cum-pătării. Îmi amintesc că am avut de selectat dintr-o listă de teme, o singură temă, am ales să cercetez tema despre lumile utopice și distopice. Ni s-a spus că evaluarea va fi standardizată, se vor urmări cuvinte-cheie și că vor fi evaluate cu note maxime doar acele lucrări care preiau informația de pe internet, dar o vor insera în eseu citând sursele. Am optat pentru o contribuție originală, am dat definiția utopiei vs. distopiei, apoi am amintit că Thomas Morus este cel care a inventat cuvântul utopie ca fenomen literar. Această denumire este simbolică, derivând din lat. utopia termen compus de Morus din gr. u „nu” și topos „loc”, deci „niciun loc, nicăieri” scriindu-i lui Erasmus, Th. Morus explică termenul Utopia prin nusquam (Termenul utopie derivă de la numele insulei pe care o descrie Thomas Morus în cartea sa De optimo reipublicae statu deque ova insula Utopia (Despre cea mai bună organizare a statului și despre noua insulă Utopia), 1516. Autorul a dat special acest nume insulei sale ideale, pentru a evidenția existența ei ireală. Potrivit Dicționarului de termeni literari, „Utopia evocă ținuturi imaginare unde domnește un guvernământ ideal peste un popor fericit. Începând de la Statul lui Platon, de la abația Theleme a lui Rabelais, Utopia lui Th. Morus, Cetatea soarelui a lui Campanella, Atlantida lui Bacon, până la Saint-Simon, Fourier și Proudhon, toate utopiile sunt reflexii sociologice indirecte asupra prezentului, propunând organizarea unei societăți ideale sau profetind un viitor paradisiac pentru umanitate. Utopiile au apărut întotdeauna în împrejurări conflictuale, furnizând, dacă nu mijloacele cele mai bune de a rezolva criza prezentului, în orice caz viziunea ideală a rezolvării acestui conflict. Tocmai de aceea e semnificativ faptul că perioadele de înflorire a genului utopic sunt secolele XVI și XVIII”). Am făcut un scurt istoric al literaturii utopice, de la Renaștere până astăzi, i-am evocat pe Swift, Butler care prezentau dorința omului de a fi egal, de a folosi pământul în comun, am descris utopiile secolele XVIII-XIX, amintindu-i pe unii gânditori care descriu modelul socialismului științific al lui Marx și Engels. Așa cum utopia poate fi văzută ca o înlocuitoare a Paradisului terestru, antiutopia este corespondentul paradisului interzis. Călătoriile spre ținuturi distopice, cum sunt lumile lui Gulliver, sunt și ele niște inițieri ratate, care se soldează cu alienarea protagoniștilor. Literatura fantastică poate fi o formă de utopie, de exemplu cărțile

unor autori ca H.G.Wells, Brave New World (1932) a lui Aldous Huxley; 1984 (1949) a lui George Orwell etc. se referă la o lume utopică, dar și distopică. Am analizat utopia și ideologia, am scris despre omul care și-a dorit dintotdeauna o altă realitate, un alt Paradis terestru sau celest.

Cine nu respectă Cuvântul (Logosul) riscă să fie luat de valurile vorbelor goale, risipite după logica „mult, prost și fără rost”. Mă gândesc la unele texte (anti)utopice. De exemplu, cărțile amintite Brave New World, 1984 sau povestirea lui Vasile Voiculescu Lobocoagularea prefrontală, unde sunt semnalate consecințele tehnologiei asupra omului. Regimurile totalitare, deși își propun să facă ordine în societate, provoacă dezordine la nivelul psihicului uman, deoarece, având la bază o utopie, nu vor avea în centrul atenției omul. Sesizăm aspectele apocaliptice ale civilizației noastre, descifrăm semnele societății bolnave, iar singurul mod de a rămâne sănătoși este să fim „în dezacord” cu ea, să nu fim ca lumea.

Robotizarea societății înseamnă scoaterea sacrului și a umanului la periferie, deoarece omul este marginalizat, fiind asemănat cu o mașină. Unii au strigat că Dumnezeu a murit, apoi acei filosofi au înnebunit, acum unii anunță moartea Omului și nașterea robotomului. Cum vor sfârși cei care anunță moartea omului?! Singura modalitate de a fi întreg la minte este să nu fii de acord cu regizorii și actorii postadevărului. Aminteam de lucrarea despre utopie vs distopie în care am radiografiat diacronic societatea, în care am descris era actuală, postpiteșteană, precizând că trăim timpuri incerte, că facem parte dintr-o lume haotică și autodistructivă, că termeni ca univers huxley-ian sau orwellian, adjective care descriu tot ce este opresiv sau totalitar, sunt folosiți de cei care vor să descifreze sensul lumii, care vor să înțeleagă rolul utopiei și al distopiei. Lucrarea pe care am scris-o a fost evaluată cu 50 de puncte din 100 posibile, fiindcă limbaul digital nu a fost în stare să evalueze un eseu care nu utilizează cuvintele-cheie ale programului. Digitalizarea nu poate evalua un eseu original, creativ, ci doar niște compilații, fiindcă criteriile de evaluare sunt itemi prestabiliți, programați de către un IT-ist. Important că am luat notă de trecere. În era digitalizării, imaginația, creativitatea și originalitatea sunt depunctate, abia dacă trec examenul digital. Cum poate un deget să dea note unui

creier? O parte nu poate avea grile de evaluare pentru un întreg. Or, în perioada contemporană contează nu-mai fragmentul, porțiunea de haos, nimeni nu mai dă doi bani, pardon, două puncte pe armonie și echilibru...

Aș mai aminti că limba română mai are un cuvânt înrudit cu digitalizarea și anume digitala, fiind o plantă erbacee veninoasă din care se extrage digitalina (Digitalis purpurea ambigua), cu denumirea populară degețel sau degețel-roșu. Substanța extrasă din frunzele digitalei ori ale degețelului roșu constituie un tonic al aparatului circulator, dar și un diuretic. Jocurile limbii române sau latine ne duc spre o altă concluzie: digitalizarea provine de la digital și digitală, iar utilizarea excesivă a acestor mijloace ultramoderne poate fi asociată cu veninul, să nu uităm că digitala este o plantă veninoasă. Dacă sunt utilizate cumpătat, digitalizările, la fel ca digitalele, pot face mult bine, pot fi tonice, iar dacă sunt folosite în exces, ele sunt otrăvitoare. Cine și cum va face dozajul corect, din moment ce dispar cumpenele? Profesorii și buncii nu mai sunt respectați, părinții sunt prinși în câmpul muncii, iar de educarea copiilor se ocupă internetul. În lipsa celor șapte ani de acasă, pardon șase, pentru că elevii încep școala de la clasa zero, oare prea trâmbițata digitalizare va rezolva problema educației și a integrării în societate?! Aș mai aminti de un cuvânt latinesc, „digero”, care înseamnă a mistui. În acest sens, prea multă digitalizare, atracție, distracție, prea multe „șezători” petrecute în fața computerului, duc la căderea în plasa internetului (a rețelei internaționale digitalizate), duc în zigzagul www, a acestei căi incerte care nu se mai termină, dar ne termină pe noi ca oameni, de dezumanizează. Calea „dreaptă și luminată” evocată în basmele noastre este înlocuită de labirintul șarpelui internautic sau internăutic, www este o scrijelire a creierului afectat de rețeaua 5 D. L-am înlocuit pe unicul Dumnezeu cu 5 D, am inversat Biserica și am obținut 3 w - www (World Wide Web). Nenea Google a luat locul duhovnicului la care mergeau strămoșii noștri. Adevărul s-a transformat în adevăruri și în minciuni, binele în rău și răul în bine, nu mai este nicio stavilă, nicio regulă, nu se respectă nicio poruncă... În consecință, asistăm neputincioși la robotizarea, zombificarea și mistuirea omului. Într-o seară de iarnă, căzuse rețeaua de internet, nu se mai putea comunica pe whats app, pe facebook, a fost o panică generalizată, toți utilizatorii intraseră în sevraj... Ușor-ușor omul se dezumanizează, se autodesființează, își pierde simțul omeniei, se atrofiază simțurile orientării în spațiu. Cine mai vede necazurile sau bucuriile semenilor? Cine mai are timp să-și privească în ochi interlocutorul, să-l ajute, să-i dea un sfat, așa cum făceau străbunii noștri? Nu mai sunt clăci, șezători, dar sunt partide online de game-ing, în care jucătorii omoară oameni sau se provoacă la sinucideri prin jocuri la Balena albastră. Omul a căzut în plasa digitalizării, s-a încurcat în propriile himere nihiliste.

(continuarea în numărul viitor)

Meșter popular, caut ucenic

Dana MALCIU

Munca meșterului popular Vasile Botezatu este imposibil să nu fie remarcată. La târgurile populare lucrul mâinilor sale încrustat în lemn atrage imediat atenția. Sunt obiecte frumoase, atât decorative cât și uzuale. Își găsesc cu ușurință locul atât într-o gospodărie tradițională cât și într-un spațiu modern.

Meșterul popular ne-a mărturisit că locuiește în Constanța dar că s-a născut și a urmat cursurile Școlii populare de artă din Bacău în 1971-1971. A venit aici acum mulți ani.

Pentru el lemnul exprimă mai mult decât o pot face cuvintele: este dulce, are o căldură aparte, îl ascultă, îi oferă o stare deosebită. „Toată ziua aș lucra în lemn. Numai astăzi, pentru că este duminică, nu am muncit”, ne-a mărturisit artizanul popular. Și cum fiecare specie de lemn vorbește o limbă tainică pe care puțini o înțeleg, teiul este cel cu care Vasile Botezatu se înțelege cel mai bine.

Meșterul popular, constănțean prin adop-

ție, are un mare of: nu are cui da, mai departe, această artă tradițională. Se pare că nu se înghe-

sursă foto: Dana MALCIU

suie nimeni să învețe să trudească pentru a scoate minunile din lemn. „Le-aș da și daltele mele, și unelte dar, din păcate, nimeni nu vrea”, ne-a spus amărât acesta.

sursă foto: Dana MALCIU

Costumul popular din bibliotecă

Emilia MIHĂILĂ

O frumoasă expoziție de costume populare din majoritatea zonelor etnografice poate fi

sursă foto: Emilia Mihăilă

descoperită la Casa de cultură „Pontul Euxin” din Năvodari. Chiar dacă imobilul a intrat în reparații, expoziția a fost mutată în biblioteca ce

funcționează în aceeași clădire. Aici puteți vedea costumul popular dobrogean, cel despre care se spunea în urmă cu câteva decenii că nu există. Este încă un motiv să vedeți costumul tradițional pentru a ști că, din punct de vedere etnografic, Dobrogea nu este o pată albă.

Ca în nici o altă zonă etnografică a țării, motivele predominant geometrice dispuse în registre orientate vertical pe părțile laterale ale piesei, formând „ghenare/vărgi”. Acestea încadrează un câmp central care este decorat diferit de la o zonă etnografică la alta, creându-se astfel variante locale: țesătură simplă (Bărăgan), „vărguțele puse în urzeală” pentru a ritma fondul monocrom (Giurgiu, Călărași), „stropituri” și „pui” (Constanța). În Tulcea, partea de jos a pestelcii este împodobită cu „pisc” sau „oglină”. (Garbis Hacıadurian - Motive populare din Dobrogea).

Suntem urmași ai mândrelor dobrogence și harnicilor pescari și agricultori de pe acest tărâm binecuvântat ce au purtat costumul tradițional cu mândrie. Dacă vreți să-l vedeți, mergeți la bibliotecă pentru o întâlnire cu frumosul.

sursă foto: Emilia Mihăilă

Cu privire la Capela Militară „CAROL al II-lea” din Constanța (II)

Prof. dr. Ivan Răzvan-Raul

(continuare din numărul trecut)

Considerând că deja se strânsese o sumă minimă, până la valoarea de 1.200.000 de lei, existentă, precum și donațiile, dar și materialele necesare, consilierul tehnic opina că lucrarea se putea desfășura în diferite etape, după un anumit desfășurător al lucrărilor, după cum urma :

Partea I: - de la 20 la 30 iunie, săpăturile de fundații și aprovizionarea de materiale;

- 1-15 iulie, betoanele de fundații și aprovizionarea de material;
- 15 iulie-15 august, schelele de beton armat și aprovizionarea materialelor;
- 15 august-15 septembrie, zidăria de piatră și cărămidă și aprovizionarea materialelor;
- 15 septembrie-15 octombrie, acoperiș;
- 15 octombrie-15 noiembrie, învelitoare, uși, ferestre.

În timpul iernii, când nu se putea lucra datorită condițiilor improprie ale vremii, ale anului 1938-1939, exista varianta pregătirii și prelucrării mobilierului, dar și a catapetesmei.

Partea a II-a: - de la 15 martie-15 aprilie 1939, tencuiala interioară;

- 15 aprilie-15 mai 1939, tencuieli exterioare;
- 15 mai-15 iunie 1939, pardoseli;
- 15 iunie-15 septembrie 1939, picturi, mobilier, icoane;
- 15 septembrie-15 octombrie 1939, lucrări de finisaj.

În conformitate cu prețurile pieții, lucrările și materialele din partea I, ar fi ajuns la un cost de 2.500.000 de lei. Datorită ajutorului primit din partea elevilor¹³ care au contribuit în bună măsură la ridicarea bisericii, costul lucrărilor s-au redus la aproape suma de 1.500.000 de lei, sau probabil chiar mai puțin. Lucrările de partea a II-a, cu excepția picturii, tâmplăriei, mobilierului, icoanelor și împodobirea bisericii în conformitate cu canoanele religioase, au costat 500.000 de lei, proveniți din diferite donații. Nevoia străngerii de fonduri rapide pentru zidirea bisericii au determinat stabilirea datei

limită pentru colectarea sumei de 500.000 de lei, până la 1 septembrie 1938. S-a fixat un calendar precis pentru forța de muncă necesară lucrărilor. Astfel, s-a hotărât, ca: cei 5 dulgheri să lucreze în perioada de la 20 iunie până la 20 noiembrie. Începând cu 25 iunie și până la 15 septembrie, să lucreze cei 10 zidari, cei 10 salahori de la 20 iunie la 15 octombrie, ajutorul celor 20 până la 40 de căruțe sau automobile începând cu 20 iunie până la 15 septembrie. În aceste condiții, cu mână ieftină de lucru, costurile s-au redus la 250.000 de lei.

Consilierul tehnic propunea ca pentru efectuarea lucrărilor din partea a III-a să se făcut în perioada de toamnă și continuându-se în timpul iernii 1938/1939, respectiv 1939/1940, considerându-se un timp mort, și prețul estimativ fiind de 1.500.000-2.000.000 de lei, având în vedere finețea și calitatea podoabelor bisericești. Comitetul ad-hoc a alcătuit un program relativ cu privire la execuția lucrărilor din partea I-a, inserind nevoia de materiale, la modul următor :

1. 630 m.c piatră spartă cu dimensiunea de 1-7 cm., aprovizionabilă începând cu 25 iunie;
2. 630 m.c nisip aprovizionabil treptat, în perioada 25 iunie-10 septembrie;
3. 21 vagoane de ciment aprovizionabile treptat, între 25 iunie-5 septembrie;
4. 7 vagoane cu var nestins aprovizionabile în perioada 10 iulie-10 septembrie;
5. 320.000 de cărămizi aprovizionabile, între 1 august-10 septembrie;
6. 60 m.c. piatră blocuri pentru părțile cioplite, aprovizionabile între 25 iunie și 10 iulie;
7. 5 vagoane cu fier de diferite dimensiuni, de la 28 iulie la 10 august;
8. 1 vagon cu bile de 6-12 cm. și 9-10 cm. pentru așezarea lor în vârful bisericii, aprovizionabile până la 15 iulie;
9. ½ vagoane manele de 3-6 metri și 5-9 cm. la vârf aprovizionabile până la 15 iulie;
10. 3 vagoane cu scânduri cofragii de 4-6 metri și 2,5 cm. grosime, aprovizionabile de la 10 iulie la 10 august și 1 vagon cu dulapi cu di-

mensiunea de 4-6 metri și 5 centimetri grosime, pînă la 1 iulie;

11. 55 legături de tablă de 45 kg., aprovizionabilă pînă la 1 septembrie;

12. Asfalt (600 kg. bitum la 650 C, aprovizionabil pînă la 15 iulie și 1000 kg. praf de calcar, aprovizionabil pînă la 15 iulie);

13. Uși de lemn executabile pînă la 15 octombrie;

14. Ferestre metalice pînă la 15 octombrie.

Chiar dacă, Comitetul și-a fixat anumite repere calendaristice, nu s-au putut ține de acesta datorită greutăților întâmpinate în strângerea fondurilor, iar materialele erau procurate în funcție de suma disponibilă. Din aceste motive Comitetul ad-hoc relansează ideea și apelul de colectare a finanțelor necesare zidirii bisericii.

În 1938 pentru zidirea Capelei Militare „Regele Carol II” Constanța adresa o rugămintă Domnului Primar solicitând aprobarea sumei de 200.000 de lei în vederea începerii lucrărilor pentru zidirea Capelei cunoscând nevoia urgentă a soldaților din Garnizoană, dar și faptul că biserica devenea și un monument de înfrumusețare și utilitate publică a orașului Constanța. Dorința Comitetului era fermă pentru punerea cât mai rapidă a pietrei de temelie a bisericii militare, pe care să o sfințească chiar în cursul anului 1938, și în prezența M.S. Regele Carol II. Terenul necesar construirii bisericii fusese alocat, precum și planul bisericii era gata. Comitetul considera că biserica făcea onoare municipiului, alăturându-se clădirilor care ofereau o imagine frumoasă orașului. Biserica avea rolul de a servi ca loc de închinare, atât pentru credincioșii civili din apropierea ei, cât și pentru soldați. În cursul verii anului 1938 se punea piatra de temelie a bisericii. La acest eveniment au participat o serie de personalități. Redau mai jos, textul Hrisovului de temelie al Bisericii „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” .

Hrisovul de Temelie al Bisericii cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” semnat la 3 iulie 1938

„ Cu vrerea lui Dumnezeu celui în Treime lăudat, zidit-a din temelie această biserică cu hramul „ Sf. Arhangheli Mihail și Gavril” pentru întărirea credinței în Dumnezeu și iubirea de țară și rege a ostașilor din Garnizoana Constanța. Rîdicatus-a acest sfânt locaș din daniile și osîrdia

binecredincioșilor creștini cu ajutorul Dregătorilor din localitate și din Capitala Țării, în zilele Prea înălțatului Rege Carol II. Prim sfetinc al Tronului fiind I.P.S. PATRIARH MIRON CRISTEA. Ministru al Apărării naționale fiind Generalul de Divizie GH. ARGESANU. Comandant al Corpului II Armată Generalul de Divizie adj. IOSIF IACOBICI. Comandant al Garnizoanei Constanța și a Diviziei IX Generalul NICOLAE MACICI. Episcop al Armatei P.S. DR. PARTENIE CIOPRON. Prefect al Județului, Colonel IOAN SPIREA. Primar al Orașului, Magistrat C. Florescu. Acest hrisov s-a așezat la temelia bisericii ostășești „ Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil” în ziua de Duminică 3 iulie anul dela Hristos 1938, după ce s-a iscalit de cei de față. Comandantul Div.IX și al Garnizoanei Constanța, Președinte al Comitetului, General Nicolae Macici”

Din Hrisovul de temelie al Capelei Militare „Regele Carol II” Constanța se poate desprinde concluzia că bisericii i s-a acordat hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”, ceea ce a rămas pînă în ziua de astăzi. Hrisovul de temelie evidențiază o voință și o contribuție atât a credincioșilor prin donațiile făcute, cât și cu ajutorul politicului, precum și a armatei române. La 3 iulie 1938 s-a pus piatra de temelie pentru începerea lucrărilor de zidire și construire a bisericii. Domnului General, Comandant al Diviziei a 9-a și al Garnizoanei Constanța i s-a dat autorizația de construire a bisericii pe proprietatea Ministerului Apărării Naționale, pe locul Regimentului 13 Artilerie din strada Carol I cu condiția de a se conforma regulamentului în construcții și alinieri urbanistice, dar și a regulamentului în privința păstrării curățeniei în jurul construcției. Biserica Militară „ Regele Carol II-lea”, este o construcție de zidărie, care a fost executată în conformitate cu planul aprobat. Fundațiile au fost executate cu mortar din ciment, pînă la soclu, iar zidurile de elevație din cărămidă cu mortar de var gras. Echipa care se ocupa cu construcția bisericii avea în sarcină angajarea unei persoane cu studii tehnice.

Aceasta avea atribuții de conducere și supraveghere a lucrărilor, fiind răspunzător de executarea planului, de soliditatea construcției și eventualele accidente ce puteau surveni în timpul execuției. Plasarea construcției în plan era prevăzută prin retragerea de la alinierea

străzii Carol I la o distanță de 12 m spre interior. Această autorizație era valabilă doar un an de zile de la începerea lucrărilor.

Arhitectul șef, D. Ionescu-Berechet cunos- când faptul că pământul este dificil recomandă ca și săpăturile să fie mai ușoare, să fie stropite cu lapte de var și calaican , în proporție de 200 grame praf de var la 100 grame calaican pentru un metru pătrat de suprafață. Autorizația era păstrată la dispoziția agenților de control, iar în caz de neconformitate opreau lucrarea ca fiind neautorizată. O măsură necesară pentru prote- jarea mediului era interzicerea aruncării de ma- teriale în stradă sau pe trotuarul proprietății, doar dacă deținea o autorizație din partea mu- nicipalității. Aerisirile care se făceau prin coșuri trebuiau să fie din cărămidă și tencuite atât pe interior, cât și pe exterior. În planul bisericii se prevedea ca sobele să aibă coș propriu pentru toată înălțimea construcției.

În privința jgheburilor, srtașinile erau din metal, iar gurile de scurgere coborau vertical dealungul pereților până la suprafața pavajului curții la o înălțime de 10 cm. Orice abateri, pre- cum, schimbări de plan în timpul construcției fără autorizația Primăriei, se considera contra- veniență și în consecință se încheia un proces verbal de către serviciul Tehnic, contravenien- ții erau chemați în instanță, iar lucrarea oprită. Pentru o bună desfășurare a lucrărilor s-a con- venit ca orice obiect antic găsit ca urmare a săpăturilor să fie depozite de către proprietar la autoritățile locale fără nicio pretenție mate- rială. Arhitectul șef al Patrairhiei României, la invitația părintelui militar al Garnizoanei Con- stanța, făcea anumite constatări în privința pro- iectului. Proiectul a fost inspirat de la bisericile moldovnești ale lui Ștefan cel Mare: Putna, Baia, Iași, etc. Din proiect reieșea că avea dimensiuni reduse, și nici stilul, nici marea înălțime nu ce- rea, nici forma moldovenescă nu permiteau mari deschideri interioare. Orice modificare de dimensiuni ar fi atras după sine în proporție mare înălțimea și bolțile necesitând cheltuieli mai mari.

Cu toate acestea exista posibilitatea de mărire cu 4-6 metri lungime și 2-3 metri lățime. Această mărire de spațiu ar fi condus spre un preț dublu. În pofida acestor aspecte, încep lu- crările de construcție sub îndrumarea arhitec-

tului Ionescu Berechet. Sfințirea Bisericii a fost făcută în 1940, la care au participat un sobor de preoți. Cea dintâi slujbă realizată în Biseri- că a fost ținută de Episcopul Armatei, generalul Partenie Ciopron. Pentru o scurtă perioadă de timp, începând cu anul 1940 și până în 1948, Biserica a funcționat sub denumirea de „ Capela Militară”. Slujitori ai altarului și predicatori din amvon din 1940 până în 1949 au fost maiorul Soroceanu Alexandru, numit și maiorul „ Biseri- că” , această denumire primindu-o ca urmare a energiei și implicării sale neobosite în construi- rea lăcașului de cult, dar și alți slujitori, precum Deleanu și Radu.

Între 1948 și 1949, Biserica a ținut loc de Catedrală Episcopală, în vremea vrednicului de pomenire Episcop Gherasie Păunescu. Începând cu anul 1949 va căpăta o transformare în bise- rică parohială, cel dintâi paroh fiind Mihai Ver- ban, care a avut o activitate îndelungată până în anul 1992. Inițial, Biserica va fi pictată de către Costin Ioanid , ca apoi în următorii ani, în 1959 și 1979. Biserica cu hramul „ Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” nu a fost ocolită de prigoana comunistă.

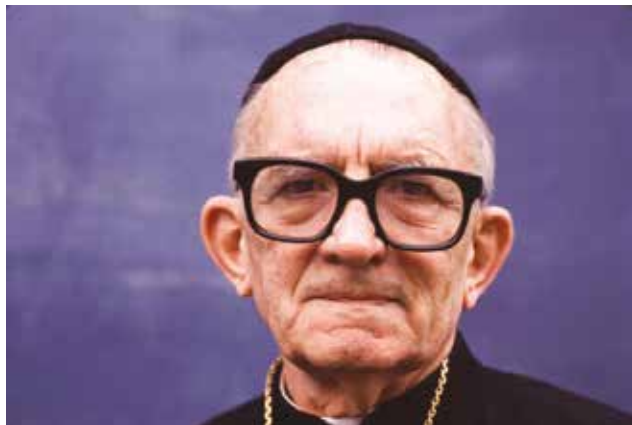
Slujitorii acestei biserici și creștinii care au participat la slujbele religioase au îndurat su- ferințe de pe urma presiunilor realizate de co- muniști. Însă după 1989, situația se schimbă oferind un spațiu de libertate a manifestării cre- dinței creștine și a participării la slujbele religi- oase alături de slujitorii sfântului altar. Lucrările de pictură sunt reluate în perioada 2005-2011 prin contribuția atât a Consiliului Parohial, cât și a preotului paroh Morlova Nicușor împreună cu conslujitorii Drăguș Enache, Ciocan Cornel și Tănăsescu Eugen.

După finalizarea picturii, Biserica a fost res- fințită de către Înalt Prea Sfințitul Teodosie al Tomisului împreună cu Prea Sfințitul Ciprian Câmpineanul și un sobor de preoți și diaconi, chiar de hramul „ Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil”, la 8 noiembrie 2011. Personal, consider că ar fi o măsură necesară dacă s-ar adopta de- cizia de revenire la denimirea de „ Capela Mili- tară”, așa cum era ea cunoscută acum mai bine de jumătate de secol. În plus s-ar recunoaște și meritele și efortul depus de generalii și ofițerii armatei române pentru zidirea acestei bisericii.

Când Zorba dansa românește

Au trecut treizeci de ani de la despărțirea de Constantin Virgil-Gheorghiu, scriitor și jurnalist român, cel care l-a pus pe Zorba Grecul să danseze românește. S-a întâmplat acum 60 de ani atunci când romanul lui, „Ora 25” a fost ecrani-

Constantin Virgil-Gheorghiu

zat. Distribuția este una remarcabilă: Anthony Quinn și Virna Lisi, țărani români, filmul fiind regizat de Henri Verneuil.

Capodopera, tradusă în numeroase limbi, bazează pe povestea unui țăran român ce trăiește din plin ororile celui de-al II-lea război mondial, când, denunțat drept evreu de șeful poliției locale, dornic să-i ia nevasta. Este deportat într-un lagăr de muncă și cunoaște atât lagărul nemțesc, rus și american.

Se spune că Gheorghiu a fost de acord cu scenariul, care tratează acțiunea cu mai mult umor decât o făcea cartea. Filmul se concentrează asupra lui Johann, care în original era doar unul dintre personajele principale. (...) E vorba de un fel de Don Quijote român, un țăran care, forțat de evenimente, devine pe rând, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, prizonier la nemți, la ruși și la americani. (...) Anthony Quinn, foarte potrivit pentru asemenea tipuri de roluri, conferă personajului Johann autoritatea robustă ce i-a adus Oscarul pentru Zorba grecul.” (Richard Da-

vis, 1967, Films and Filming în revista Cinema-gia).

Constantin Virgil Gheorghiu a renunțat la cariera militară pentru a urma cursurile Facultății de Litere și Filosofie din București, primele versuri îi apar în anul 1937, în Bilete de papagal. Doi ani mai târziu publică prima carte de poezii, „Viața de toate zilele a poetului”. Obține Premiul Scriitorilor tineri al Fundației Regale Carol al II-lea cu următorul volum, „Caligrafie pe zăpadă” (1940). Merge pe frontul celui de-al doilea război mondial ca reporter și-și publică reportajele în marile cotidiane.

Închiderea granițelor românești l-a determinat să ia calea exilului pentru ca în 1947, refugiat în Germania, să studieze teologia la Heidelberg. Se stabilește un an mai târziu în Franța unde este hirotonit preot la Biserica română „Sfinții Arhangheli” din Paris (1963). Își va continua activitatea literară, publicând în Franța aproximativ 40 de volume.

22 iunie 1992, Paris este momentul când părăsește această lume.

La un borș de pește

Dana MALCIU

Poate cea mai căutată mâncare de la malul mării dar și de pe lângă toate bălțile, mai ales dacă pe acolo găsești și un picior de lipovean sau de hahol. Fiecare cu rețeta păstrată din străbuni și păzită cu strășnicie. Cu greu se îndură să îți dea

sursă foto: Dana MALCIU

rețeta, trebuie emeșteșug la vorbire și prietenie la cataramă. Fiertura pare de-a dreptul magică dacă este preparată cu stoicism, atenție și, mai

ales dragoste. În ansamblu însă este deosebit de ușor de făcut și cu ingrediente atât de simple. Poate de aceea este și atât de bună: simplitate și autenticitate ce duc la un preparat extraordinar. Da, nu este un borș propriu-zis. Este o supă-ciorbă pescărească. „Degeaba îi spune lumea „borș” pentru că niciodată pescarii Deltei Dunării, cazacii pescari, cum îi numea Sadoveanu, fie ei lipoveni bărboși sau haholi (ucraineni rași la sânge), nu fac și nu pun zeama fermentată de târâte de grâu. Dar așa a rămas din vechime și din slava gastro-căzăcească, borș.” (Radu Anton Roman-Bucate, vinuri și obiceiuri alese)

Un borș pescăresc adevărat înseamnă cât mai multe feluri de pește, în special capete și cozi, dacă pentru celelalte aveți alte planuri. Iar peștele să fie proaspăt, fără să cunoască frigiderul sau, mai rău, congelatorul. Trebuie doar curățat de solzi, eviscerat și clătit. Nu spălat energic pentru că nu mai iese borșul. Se pun și foarte puține zarzavaturi: o ceapă-două, cartofi, dacă e vară și

sursă foto: Dana MALCIU

o roșie și pătrunjel din belșug. Nu lipsește sarea

sursă foto: Dana MALCIU

și oțetul. Da, oțet pentru a da tărie cărnii.

„Noaptea, când pleacă bărbații Deltei la pescuit, nu cară cu ei decât ceva pâine, o ceapă-două, sare, oțet și ciușcă. Prea rar o să mai uite lipoveanul prin fundul sacului și un cartof.”(ibidem)

Și nu este niciun mister la modul de preparare: se fierb legumele câteva minute, se pune peștele, se sarează iar după un sfert de oră, douăzeci de minute se pune și oțetul. Și gata, fiertura este gata. Dar urmează dichisul servirii. La masă se aduce peștele și eventualii cartofi fierți și abia la final zeama. Care poate fi dreasă, lipovenește,

cu ciușcă iute, iar oțet sau nu dar care, musai, se mănâncă cu multă poftă.

sursă foto: Dana MALCIU

17 august, ziua Geamiei Esmahan Sultan din Mangalia

Mihaela MARIN DUBEI

În luna august, la Mangalia, este marcată ziua Moscheei „Esmahan Sultan”. Geamia cea mai veche din România, ridicată în 1525, a fost numită „Esmahan Sultan”, după numele fiicei lui Selim al II-lea (și soția lui Socollu Mehmet Pașa). Prima reprezentare grafică a geamiei este o pictură în acuarelă, ce datează din 1828, realizată de către călătorul francez Hector de Bearn. În lucrare este înfățișat un minaret mult mai înalt decât cel actual. Specialiștii care au lucrat la refacerea Geamiei „Esmahan Sultan” spun că singura concluzie a acestei inadvertențe o reprezintă un posibil cutremur, ce a avut loc între anii 1829-1838 și care ar fi avut o magnitudine de 7,3-7,5 grade. Se mai spune că, în timpul războiului dintre Rusia și Turcia, geamia a fost bombardată de ruși, iar minaretul a fost serios avariat. Următoarea reprezentare a geamiei este din anul 1931: o carte poștală ce înfățișează geamia și cimitirul, acesta din urmă având un aspect părăsit.

Prima mențiune a reabilitării geamiei, realizată din fondurile statului roman, este din 1947, în timpul hogeni Gemil Semil Reșit. În 1961 Direcția Monumentelor Istorice începe în 1961 restaura-

rea și consolidarea moscheii, în baza unui proiect al arhitectului Rodica Mănciulescu, în același an având loc și prima refacere a mormintelor din curtea locașului de cult.

Experții români care au studiat în 2007 gradul de degradare al construcției și cimitirului musulman care o înconjoară au constatat că partea superioară a minaretului era foarte înclinată, riscând să cadă la cel mai mic cutremur, clădirea geamiei era serios deteriorată, la fel și stâlpii de susținere din lemn, în timp ce cimitirul musulman era năpădit de buruieni crescute în mod necontrolat în ultimii 40 de ani.

Un milion de euro oferiți pentru moschee de un afacerist turc

Reabilitarea Geamiei „Esmahan Sultan” nu ar fi avut loc dacă s-ar fi așteptat fonduri de la Ministerul Culturii și Cultelor, cel ce ar trebui să se îngrijească de soarta locașului. Moscheea și cimitirul acesteia sunt înregistrate în lista Monumentelor Istorice din România, fiind considerate, ca importanță, de clasă „A”. Însă, cum fonduri-

sursă foto: Mihaela MARIN DUBEI

le pentru reabilitarea acestora au fost inime, „salvatorul” geamiei este un afacerist turc, Capa Tunc. Lucrările, al căror cost s-au ridicat la peste un milion de euro, au fost suportate într-o proporție de aproape 100% de către fostul bancher și proprietar al unui mall din București. Această sumă face parte din vechiul obicei musulman al „zakah”-ului (deniei), care se plătește o dată pe an săracilor sau pentru slăvirea lui Allah.

Din păcate, Capa Tunc a decedat în urmă cu trei ani.

Turiștii, invitați să asiste la rugăciune

Reparațiile au fost făcute de muncitori turci și români. Acestea au cuprins atât clădirea – acoperișul, interiorul și exteriorul clădirii, cât și

sursă foto: Mihaela MARIN DUBEI

minaretul, care ajusesse atât de înclinat încât nici hogaș nu mai îndrăznește să urce în el, pentru a chema la rugăciune credincioșii – cât și curtea geamiei. O dată înlăturate buruienile din curte, au putut fi redescoperite și mormintele de aici. Cele mai multe datează din anii 1200-1212, deci înainte de ridicarea moscheii, aici fiind înmormântați hogași, comandanți de oști, în general personalități ale Imperiului Otoman care au decedat în zona aceasta. Toate inscripțiile sunt în limba arabă veche și traducerea lor înseamnă o muncă extrem de dificilă pentru specialiștii aduși din Turcia. În curte au fost construite o fântână și o clădire specială unde credincioșii musulmani se pot purifica înainte de slujbă. Tot aici a fost amenajată o potecă, din piatră, care înconjoară toată

curtea dând posibilitatea vizitatorilor să admire întreg edificiul.

Clădirea a fost realizată din piatră cioplită de meșterii turci, fiecare cu o grosime de 85 de centimetri. Zidăria a fost realizată din blocuri de piatră, fiind făcută fără a se fi folosit vreun liant, ci scoabe din oțel, turnate în orificii din piatră.

Turiștii, fascinați de chemarea la rugăciune a hogașilor, pot vizita geamia, mormintele și chiar și minaretul, de la înălțimea căruia pot admira întreg orașul. Hogașii de aici le va povesti întreg istoricul locașului de cult și, ulterior, îi va pofti și înăuntru, pentru a asista la rugăciunea credincioșilor musulmani.

Femeile, acceptate la rugăciune numai la sărbătorile mari

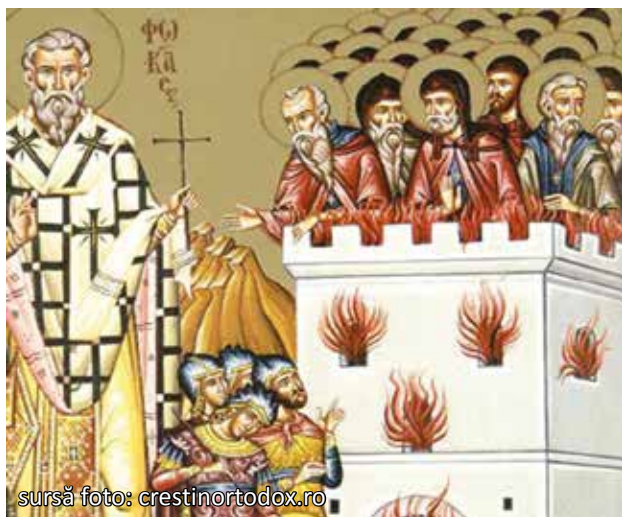
Comunitatea turco-tătară numără la Mangalia, în prezent, mai bine de 3.000 de credincioși musulmani. Dintre aceștia, vârstnicii sunt cei care vin în fiecare zi la rugăciunile rituale. Rugăciunea islamică se practică zilnic, de cinci ori, iar chemarea imamului se face auzită în tot orașul: „Allahu Akbar!” – „Allah e mare!”. Cele cinci rugăciuni poartă denumirile perioadei din zi în care au loc: FAJR (dimineața) – de la mijitul zorilor până cu puțin înainte de răsărit; – ZUHR (prânz) – de la miezul zilei (ora 12.00) până după-amiază; – ‘ASR (după-amiază) – de după-amiază târziu până cu puțin înainte de începerea apusului; MAGHRIB (apus) – după apus, până se sfârșește ziua; ‘ISHA’ (seara) – noaptea până la miezul nopții sau mijitul zorilor.

La cele două sărbători din islamism – ‘Idul Fitr și ‘Idul Adha – geamia „Esmahan Sultan” devine neîncăpătoare. ‘Idul Fitr este celebrată la sfârșitul unei luni de post, când musulmanii își exprimă bucuria și fericirea oferind Profetului o rugăciune în comun, la moschee. ‘Idul Adha, o altă sărbătoare majoră din Islam, este dedicată Profetului Ibrahim (Avraam), care a fost gata să îl sacrifice pe fiul său Ismail (Ishmael) la porunca lui Allah. Femeile musulmane nu au voie să asiste la rugăciunile din geamie, decât la anumite sărbători (de exemplu la sărbătoarea nașterii Profetului Mahomed, sau ziua în care Coranul a început să fie revelat). Nici măcar în zilele de vineri, sărbătorite de musulmani, ele nu au voie să participe la slujbe. Când vin la moschee ele stau întotdeauna către intrare, în spatele bărbaților.

Cine este responsabil cu incendiile

În tradiția populară românească, Sfântul Foca este făcut „responsabil” de incendiile de vegetație. De aceea, în popor, sărbătoarea Sfântului Foca din 23 iulie se mai numește și „opârlia”, oamenii păzind

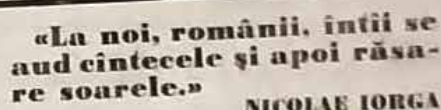

această zi fără a munci la câmp, pentru a-l îmbuna pe Sfânt, așa încât să nu se abată incendiul asupra fânului, a paielor și a altor culturi combustibile. Este o „reprezentare mitică a Panteonului românesc care pedepsește cu foc, arșiță solară și grindină oamenii care nu-i respectă cum se cuvine ziua de celebrare” (Obiceiuri populare de peste an-dicționar, Ion Ghinoiu).

Interesant este că pe 23 iulie Biserica Ortodoxă celebrează Aducerea moaștelor Sfântului Foca, pe 22 septembrie fiind celebrat Sfântul Foca, grădinarul dar și Sfântul Mucenic Foca, episcopul Sinopei.

către preoții și învățătorii de la sate

„Direcția revistei (...) se îndreaptă către toți pașii pe care
ajutării saloter dobrogrene cu rugămintea de a calge tot felul
de cantece populare, precum și cântecii, basme, desene
glicifiori, etc. (...) năuță, colinde etc. etc. și a le trimite
la redacția revistei (...) În calgerea acestor produse
poporale, înălțările sunt rugați să dea grani populare
cu cum se aude, cu toate particularitățile lui, să nu
nici nu adăos personal; apoi a le trimite la calgerea călărilor
câteva înălțări, versuri, etc. (...) În calgerea călărilor
sau altor produse străine (înălțări, basme etc.) se
a trimite parafraza (...)”

NOTA: Apnelei de respirație a fost reprimă (cu intervenții medicale) mijloc de adaptare la actualitatea din „Analele Dobrogei”.

Societăți culturale dobrogeane, anul II.

— Evident că satul, în mediul rural, pe lângă propriile invocații și în fața intelectualilor ce se pot apăsa pe tradiția populară, are modalități de înțelegere a lumii în jurul său.

— Cercetarea sînt mult mai valoroase, în special în domeniul științelor umaniste, în comparație cu Dobrogea. Apnelei, pe care am cercetat sînt mult mai valoroase, în special în domeniul științelor umaniste, în comparație cu Dobrogea.

— În domeniul revistei de cultură a Dobrogei intermedii, este clară încheierea de la finele comunului produselor populare care trebuie să fie acum la fel de puternice în actualitatea noastră.

DATINA

...ceastă, fără mare
 prinde-o luminare,
 Măcar să-ntr-o locană,
 Căci amare, între obștani,
 Căci vânt colindă-lini
 Și doar stăa plin în ză,
 Și-n stăa, în-o colindă,
 Căci de grău și-n iul
 Pe care vada de vin,
 Căci-o legă din țărini,
 În țărini, din omeni-buni,
 Să-lănte-o "ceastă" căsă!
 Căci trumoaș pe masă,
 La toți iulma volășă!

(Culese de Chiriș Dumitru de la Chiriș la un din total
Sermonii Sfiei — publicat în Analele Dobrogei, Anul I, Nr.
1, 1970)

Nu intenționăm să adăugăm o nouă publicație pămânieșului de ziare și reviste care ne-au grătat timpurile noastre, însă „Dacia” s-a impus ca o necesitate pentru a introduce în casa bincle, adevărul, frumusețea, valorii fundamentale ale poporului nostru.

Si am năvălit-o așa pentru că dăstina este legat necruțat care, conștient un cuplu de reguli și norme sedimentate de-a lungul veacurilor printr-o îndelungată experiență, guvernează dezvoltarea umană. Ea este forța creatoare a tradiției populare, iar o societate în care valorile morale trebuie să primească un statut de principii, este o astfel de creație, obiceiuri, cîntecele și căsătorile ce înglobează virtuțile etno-culturale românești, fără de care devenim un popor impersonal, lipsit de identitate.

Departu de a imbrățișa ideea incompatibilității dintre omul modern și tradiția populară credem că intrarea în universalitate se poate face modelând valorile materiale și spirituale umnăității culturale a poporului. Obstaclul în care societățile (super) dezvoltate lupă pentru păstrarea și recitigarea tradiției populare — Japonia, de pildă, este nu numai patria microprocesoarelor, ci și a celor peste 800 festivaluri închinare — este relevant.

Căciunul este bucuria pruncului Nașterii Domnului, ziua în care Hristos se naște pentru suferințele credincioase. Istorice, Iisus s-a născut o singură dată, dar prin credință și dragoste El se naște mereu în fiecare suflet, dăruiește de desăvârșire, dăruiește de mântuire. Căci fiecare suflet, prin darul lui Dumnezeu, se schimbă, în ziua Căciunului, în slăsa primilor de Hristos. Această taină a salășărilor lui Hristos în suflet omeneșc o înțeleg numai aceia care vreau și doresc să-l primească pe Pruncu Iisus în cămăra sufletului lor.

Ziua Căciunului este realitatea născutului sufletului omeneșc cu Hristos, este momentul mișcării inimilor omenești.

Sfinta maica lui Iisus
Rătăcește-n jos și-n sus,
Pe un plai scaldat în soare,
Prin fînețe numai floare.
Cădă loc să odihnească
Și pe fiul ei să-l nască.
La un grajd de boi sosește,
Jos în iesle poposește.

Boii blânzi la ea suflă
Și privind-o mi-o-ncălzesc.
Binecuvîntați să fiți
Și de mine pe pămînt
Și de Dumnezeu cel sfînt

(Cules de Molna Luana de la Tura
Nicolae din comuna Cumpăna -
inedit)

[illegible]

Ipsos Reunión NEUMER 1

(Continued on p. 14)

